

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904.

Andra Kammaren.

N:o 58.

Onsdagen den 11 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 4 innevarande maj förda protokoll.

§ 2.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 99, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgad.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt statsutskottets memorial n:is 93, 97, 110 och 111, däri föreslagits voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i hvilka kamrarne fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten denna dag skulle äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Gemensamma omröstningar.

1:sta omröstningen

(enligt statsutskottets memorial n:o 93):

»Den, som i likhet med Första Kammaren vill,

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kongl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillygg, må, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte härtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under

Andra Kammarens Prot. 1904. N:o 58.

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1905 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra	hufvudtiteln	.....	kronor	63,000: —
» tredje	»	.....	»	4,200: —
» fjärde	»	.....	»	15,000: —
» femte	»	.....	»	36,000: —
» sjätte	»	.....	»	900,000: —
» sjunde	»	.....	»	200,000: —
» åttonde	»	.....	»	450,000: —
» nionde	»	.....	»	85,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtidstillägg skola gälla följande grunder:

1:o) Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 500 kronor.

2:o) Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1903 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,000 kronor;

d) de tjänstemän och betjante, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902 eller 1903 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o) Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen prövade grunder.

4:o) Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten och lärare vid allmänna läroverken, i hvilkas aflöning ingå jämväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå.

5:o) Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner: lön;

tjänstgöringspenningar, däri inberäknadt häradskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arfvode;

med lön likställdt lönetillägg; samt

dagaflöning vid flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jämväl må för innevarande år utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen må, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1904 anvisa ett belopp af 800 kronor, att utbetalas af riksgäldskontoret, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat,

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, må, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1905 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra	hufvudtiteln	kronor	12,500: —
» tredje	»	»	2,400: —
» fjärde	»	»	9,500: —
» femte	»	»	28,000: —
» sjätte	»	»	818,700: —
» sjunde	»	»	162,000: —
» åttonde	»	»	321,500: —
» nionde	»	»	67,900: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtidstillägg skola gälla följande grunder:

1:o) Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 300 kronor.

2:o) Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i vilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 5,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1903 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 5,000 kronor;

d) de tjänstemän och betjante, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902 eller 1903 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o) Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

4:o) Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å en del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten och lärare vid allmänna läroverken, i hvilkas aflöning ingå jämväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå.

5:o) Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner: lön;

tjänstgöringspenningar, däri inberäknadt häradskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arfvode;

med lön likställdt lönetillägg; samt

dagaflöning vid flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befördrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jämväl må för innevarande år utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen må, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1904 anvisa ett belopp af 600 kronor, att utbetalas af riksgäldskontoret.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingätt, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 70 Ja och 153 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 114 Ja och 26 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster
 eller ..... 70 Ja och 153 Nej,
 sammanräkningen visade ..... 184 Ja och 179 Nej;

Gemensamma omröstningar.
 (Forts.)

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen

(enligt statsutskottets memorial n:o 97):

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning endast på det sätt bifalles, att Riksdagen, under förbehåll att i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1904 angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. varda i tillämpliga delar iakttagna, beslutar anläggning af landsväg från Boden till Morjärv, hvarför kostnaden beräknats till 615,000 kronor, äfvensom för påbörjande af denna anläggning å riksstaten utom hufvudtitlarna för år 1905 anvisar 307,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, under förbehåll att i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1904 angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttagas, beslutat

dels anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk till Lappträsk för en beräknad kostnad af 3,984,846 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägen bör genomgå,

dels ock i sammanhang därmed anläggning af landsväg från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk, för en beräknad kostnad beträffande den förra sträckningen af 615,000 kronor och vidkommande den senare af 628,000 kronor,

äfvensom för påbörjande af nämnda anläggningar å riksstaten utom hufvudtitlarna för år 1905 anvisat 500,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jäm-

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

väl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 62 Ja och 160 Nej;

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 109 Ja och 31 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller ..... 62 Ja och 160 Nej,

sammanräkningen visade ..... 171 Ja och 191 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

3:e omröstningen

(enligt statsutskottets memorial n:o 110 punkt 3, II):

»Den, som i likhet med Första Kammaren vill, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, att extra ordinarie professorn vid universitetet i Lund Michael Kolmodin Löwegren må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från extra ordinarie professorsbefattningen varder honom beviljad, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,800 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit att på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att extra ordinarie professorn vid universitetet i Lund Michael Kolmodin Löwegren må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från extra ordinarie professorsbefattningen varder honom beviljad, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,500 kronor årligen.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 71 Ja och 147 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 126 Ja och 15 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller ..... 71 Ja och 147 Nej,

sammanräkningen visade ..... 197 Ja och 162 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

4:de omröstningen

(enligt statsutskottets memorial n:o 110, punkt 4, III):

»Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att, på sätt Kungl. Maj:ts föreslag, framlidne professorn vid tekniska högskolan, föreståndaren för fackskolan för bergsvetenskap Johan Gustaf Wiborghs änka Emelie Ingrid Teresia Wiborgh, född Hallin, må från och med år 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, uppbära pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 300 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, icke bifallit Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.»

Sedan voteringsseglarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnes öppnande och uppräknings och befanns, att omröstningen utfallit med 136 Ja och 86 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 120 Ja och 17 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller	136 Ja och	86 Nej,
sammanräkningen visade	256 Ja och	103 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

5:e omröstningen

(enligt statsutskottets memorial n:o 111):

»Den, som i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med afslag å herr Ericssons ofvannämnda motion, utaf det till uppförande af nya byggnader för armén beviljade beloppet, 19,950,000 kronor, å extra stat för år 1905 anvisar återstoden, eller 6,650,000 kronor, röstar

Ja;

Gemen-
samma om-
röstningar.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat att af det till uppförande af nya byggnader för armén beviljade anslag, 19,950,000 kronor, å extra stat för år 1905 anvisa 5,303,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, afvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedelarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 82 Ja och 139 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 120 Ja och 24 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller ..... 82 Ja och 139 Nej,
sammanräkningen visade ..... 202 Ja och 163 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 100 i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning angående aflöningsstat för läkare och syssloman vid Vänersborgs hospital och asyl; och

n:o 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reseunderstöd åt tekniker för att besöka 1904 års världsutställning i S:t Louis.

§ 5.

Svar å inter-
pellation.

Ordet lämnades på begäran till

herr statsrådet m. m. O. W. Virgin, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med kammarens tillstånd har herr Bergström framställt några spörsmål till chefen för landtförsvarsdepartementet, och anhåller jag nu att få besvara dessa frågor, hvilka till antalet äro tre, och att därvid få följa den ordning, hvori de framstälts.

Första frågan lydde: »Hvilka äro anledningarna till att fortsätta försök behöfva anställas till utrönande af lämpligaste färgen å kläde till arméns beklädnadspersedlar?»

Svar å interpellation.
(Forts.)

Det är en vidtutseende sak att omuniformera en hel armé, ty med en sådan förändring följa betydande olägenheter under öfvergångstiden samt högst afsevärda kostnader. Innan en uniformförändring af denna omfattning företages, måste man därför hafva öfvertygat sig om, dels att den nya uniformen i väsentliga afseenden är den äldre så öfverlägsen, att de med dess antagande förenade fördelarne mer än motväga olägenheterna, dels ock att densamma är den bästa och ändamålsenligaste, som vid tidpunkten för förändringen står att erhålla, så att man icke utsätter sig för att begå ett misstag, som sedermera kan vara svårt att rätta. Men dessa båda förutsättningar för en omedelbar omuniformering af vår armé äro ännu icke för handen; de inom Sverige hittills utförda försöken hafva nämligen icke förmått gifva oss tillräcklig erfarenhet, och vi sakna nästan helt och hållet stödet af vidtagna åtgärder i utlandet, där de efter boerkriget uppkomna sträfvandena i förevarande hänseende i det hela endast rönt föga framgång.

Vid framställandet af en ny uniform har man att fästa afseende vid tvenne olika hufvudfaktorer, nämligen å ena sidan persedlarnes snitt och å den andra färgen å det material, kläde m. m., hvaraf uniformsplaggen tillverkas.

Hvad nu först beträffar uniformsperedlarnes *snitt*, så pröfvades denna uppenbarligen bäst och tillförlitligast genom att erforderligt antal plagg under tillräcklig tid är till begagnande i all tjänst utlämnadt till trupp. Så är ock förhållandet med den för vår armé föreslagna uniformen, ty den fastställdes för omkring ett år sedan för det nyuppsatta positionsartilleriregementet, af hvars stampersonal en del alltsedan dess oafåtliga begagnat denna uniform. Tillräcklig och tillförlitlig erfarenhet bör alltså inom den närmaste framtiden vara förvärfvad angående ändamålsenligheten af de i nämnda uniform ingående persedlarnes snitt. Varder denna erfarenhet gynnsam i afseende på alla de använda plaggen eller de viktigaste af dem, kommer tydligen den erforderliga förutsättningen för godkännande af snitten å dessa plagg att vara för handen.

Frågan om *färgen* å beklädnadens material är svårare att besvara. Det gäller här att finna en färg, som, på samma gång den är fullt hållbar äfven under de pröfvande förhållanden, hvilka förekomma under militär tjänstgöring, är så litet »taktiskt farlig» som möjligt. För detta ändamål måste man undersöka hvilken af ifrågakommande färger, som är minst skönjbar under de förhållanden i afseende på omgifvande terräng, bakgrund, belysning m. m., som allmänast råda i vårt land. Att finna en färg, som passar väl vid alla tillfällen, är naturligtvis icke tänkbart, utan måste man inskränka sig till att söka det bästa möjliga för de oftast förekommande förhållandena.

Under de försök man hos oss utfört i detta syfte har man trott sig böra föredraga en blandad gråbrungrön färg, densamma, som användes af positionsartilleriets stam och i arméns nya kappor, och i utlandet lär man på flera ställen hafva i större eller mindre skala

Svar & inter-
pellation.
(Forts.)

pröfvat gråaktiga, melerade färger. Såvidt här är känt, hafva dessa senare försök dock icke ännu någonstädes ledt till beslut om antagande för en hel armé af den nya färgen, utan har man tvärtom inom flera land af olika skäl öfvergifvit de pröfvade färgerna. Där-
emot hafva nya sådana framställt med anspråk på att bättre än de föregående uppfylla de fordringar, som man ställer på en »fältmässig» färg. Med anledning häraf synes det vara af nödig försiktighet påkalladt att pröfva jämväl några af dessa nya färger, innan man skri-
der till slutgiltigt bestämmande af den färg, som skall användas för de i taktiskt afseende viktigaste plaggen, nämligen hufvudbonaden och vapenrocken. Kappan har kunnat tidigare fastställas, enär den i taktiskt afseende spelar en vida mindre roll än de nämnda per-
sedlarne. Infanteriet strider nämligen sällan i kappa, och vid de beridna vapenslagen, där synlighetsgraden oftast bestämmes af hästar-
nes färg, är färgen å beklädnaden af jämförelsevis mindre betydelse.

Då man alltså ännu icke har vunnit visshet om, att någon af de här pröfvade färgerna är fullt ändamålsenlig — detta så mycket mindre som man i utlandet såsom olämpliga öfvergifvit färger, lik-
nande dem, som hos oss ansetts taktiskt fördelaktigast — utan man tvärtom måhända kan bland de i utländska arméer till försök upp-
tagna nya färgerna finna en ännu bättre samt då den alltjämt på-
gående pröfningen af vissa persedlars snitt ännu fordrar ej ringa tid för att blifva allsidig och uttömmande, har jag ansett mig pliktig att, innan jag i underdånighet föreslår ett beslut af sådan räckvidd och betydelse för framtiden som det om en ny uniformsfärg, hos Kungl. Maj:t hemställa om fortsatta försök med några olika färger.

Under fortgången af dessa försök torde man för öfrigt kunna erhålla närmare kännedom om den erfarenhet, som vunnits i ut-
landet. Med stöd af denna bör man hafva god utsikt att, utan fara för ödesdiga och kostsamma misstag, snart nå en tillfredsställande lösning af frågan om den lämpligaste färgen å uniformskläde.

Den andra frågan hade följande lydelse:

»Hvarför skall vid dessa fortsatta försök det inom armén för när-
varande använda mörkblå klädet göras till föremål för jämförande pröfning?»

I mitt svar å den 1:a frågan är antydt, att en af förutsättning-
arna för att en ny uniform (eller färg) skall kunna ifrågakomma till införande är, att densamma är den äldre så öfverlägsen, att de med dess antagande förenade fördelarne mer än motväga olägenheterna af förändringen.

För att, i den mån sådant kan ske genom försök, utröna, huru härmed förhåller sig, är det tydligen nödvändigt att vid jämförelse-,
försöken medtaga äfven det nu för hufvuddelen af vår armé använda mörkblå klädet. Genom ett sådant förfarande erhåller man dessutom en naturlig, på det bestående grundad utgångspunkt och tillika ännu en anknytningspunkt till de redan utförda pröfningarna utöfver den, som det för kappan använda klädet erbjuder.

Detta är så mycket nödvändigare, som under de hittills utförda försöken inga jämförande skjutningar ägt rum mot figurer, beklädda med det mörkblå klädet, och mot sådana, öfverdragna med det gråa, för kappan fastställda klädet. Först genom dylika jämförelseskjutningar kan relationen mellan de båda färgernas »farlighet» (skönjbarhet under fältmässiga förhållanden) på ett afgörande sätt finnas och fastställas.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Slutligen framställde herr Bergström äfven följande fråga:

»Inom hvilken tid beräknar chefen för landtförsvarsdepartementet, att frågan om färgen å klädet till arméns beklädnadspersedlar skall kunna erhålla sin lösning?»

Vid besvarandet af de båda föregående frågorna har jag framhållit, att de hos oss hittills utförda försöken icke varit fullständiga ens i afseende på jämförelsen mellan det nu för större delen af armén använda mörkblå klädet och det gråa, som nyligen blifvit antaget för arméns kappor, samt att vissa nyare färger, som upptagits till försök inom främmande arméer, här ännu alldeles icke pröfvats. Jag bör tillägga, att ingen jämförande pröfning af skönjbarheten hos olika färger inom vårt land hittills ägt rum under vintern, en betänklig lucka, då ju ett vinterfälttåg här i Norden icke är osannolikt, om ofred skulle komma på.

För att fullständiga de redan utförda försöken och särskildt utfylla nyss antydda lucka, är det uppenbarligen nödvändigt, att de försök, som böra så snart ske kan påbörjas, fortsättas under nästkommande vinter. Jag beräknar alltså, att resultaten af dessa försök i form af rapporter från de truppbefälhafvare, som utfört desamma, skola föreligga på våren 1905, och att förevarande färgfråga snart därefter skall kunna erhålla sin lösning.

Härefter anförde:

Herr Bergström: Herr talman, mina herrar! Af det svar, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nu lämnat på min interpellation, är utan tvifvel slutet det viktigaste, nämligen den upplysningen, som herr statsrådet lämnade, att dessa försök, som nu tillämnas, skola vara afslutade under nästkommande vår och att snart därefter denna fråga om arméns uniformering och därmed också färgfrågan skall erhålla sin lösning. Det har nämligen icke utan skäl befarats, att man skulle skjuta undan de erfarenheter och lärdomar, som på detta område hafva blifvit inhämtade från det sista sydafrikanska kriget och som äfven varit åtskilligt på tal här i landet. Det ligger också utan tvifvel en fara i att skjuta undan sådana lärdomar och erfarenheter, ty sker detta, äro också utsikterna små, att man verkligen kommer att reformera så som det behöfver reformeras. Vi erinra oss allesammans, mina herrar, ifrån år 1901, att det då lofvades och troddes mycket därom, att endast krigsduglighet och fältmässighet skulle blifva afgörande synpunkter för fram-

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

tiden på det militära området. Jag tror icke, mina herrar, att vi kunna säga, att dessa löften i allo blifvit infriade. Jag tror icke, att vi kunna säga det med afseende på utnämningar inom armén, som skett efter den tiden till vissa viktiga befälsposter. Jag tror icke, att vi kunna säga, att exempelvis den behandling, som kommit en så viktig fråga som den om revision af exercisreglementet till del, vittnar därom, att fältmässighet och krigsduglighet äro de enda bestämmande synpunkterna. Som ni alla, mina herrar, erinra eder, försökte under Ijolåret ett nytt exercisreglemente, och därefter hafva ytterligare arbeten pågått för att få detta yttermera förbättradt, men pågått — det känner man inom militära kretsar alltför väl — under ett tryck ifrån ett håll, därifrån detta tryck allra minst borde komma, i syfte att åtskilligt gammalt, åtskilligt förbrukadt af handgrepp och dylikt skulle återinföras i vår armé, sådant, som endast kan vara behöfligt för paraden, men icke kan vara af någon nytta för fälttjänsten.

Jag har velat beröra dessa allmänna synpunkter därför, att de synas mig erbjuda jämförelser, när man kommer öfver på arméns uniformeringsfråga. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har sagt, att äfven den gamla mörkblå uniformen nu skall upptagas till jämförelse, och därvid tillfogat, att anledningen härtill är, att det naturligtvis är af vikt att vid en omuniformering af vår armé se till, att man får det i taktiskt afseende m. m. bästa möjliga, men att man å andra sidan också måste se till, huruvida detta, som kan betecknas såsom det bästa, i så hög grad skiljer sig ifrån den nuvarande uniformen, att man bör gifva sig in på denna kostsamma fråga. Såvidt jag kunnat finna af de handlingar, som hittills förelegat i denna sak, var det redan för herr statsrådets företrädare klart år 1902, att den mörkblåa färgen i jämförelse med de färger, som man redan då ifrågasatt och som af honom anbefallts till pröfning, var så underhaltig, att den icke ens borde underkastas någon vidare jämförande pröfning. Jag trodde sålunda, att det var några nya erfarenheter, några nya rön, som gåfvo vid handen, att misstag härvidlag blifvit begångna, och att det var på något annat än på detta nu förda allmänna resonemang, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet stödde sig vid sitt anbefallande af nya undersökningar beträffande den mörkblåa färgen.

Ifrån den föregående undersökningen hafva vi åtskilliga erfarenheter, erfarenheter om både huru sådana undersökningar böra bedrifvas och huru de icke böra bedrifvas. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har själf påvisat brister, som skulle vidlåda den föregående undersökningen. Ja, mina herrar, det är märkliga ting, som man kan finna, när man går tillbaka till dessa föregående undersökningar. Man kan där i utlåtanden, hvilka, efter det krigsstyrelsen anbefallt pröfning vid åtskilliga regementen af den s. k. försöksuniformen, af regementschefen afgifvits till krigsstyrelsen, finna sådana yttranden som t. ex. detta: »Det lärer i längden icke

vara möjligt att låta en stor del af nationen, dess värnpliktiga ungdom, året om gå i en uniform, som åtminstone till färgen påminner om arbetsinrättningen eller annan för dräktens bärare ännu mindre hedrande institution.» Jag vet icke, herr talman, huru jag skall beteckna ett dylikt försök af en regementschef i svenska armén att beskänka en uniform, i hvilken allmänheten trott sig se äfven ett yttre insegel på, att det nu skulle vara slut på leken och paraden och för framtiden icke lämnas rum för annat än allvaret på det militära området. Det måste förvåna, att man icke på sin tid från behörigt håll tillbakavisat ett dylikt försök att draga nesa och smäleik öfver en dräkt, i hvilken landets söner måhända en gång komma att låta sina lif för fosterlandets försvar. Jag är öfvertygad, att vi alla, som äro församlade här, skulle önska, att ett dylikt uttryck kunde plånas ut för alltid, och vi äga så mycket större skäl för denna önskan, som den regementschef ifrån år 1902, som fällde dessa ord, sedan dess har tagit plats i Konungens råd och där nu har att föra talan såsom högste målsman för armén.

Mindre anmärkningsvärdt till formen, men icke mindre anmärkningsvärdt i sak, var ett annat yttrande, som förekom i samma officiella utlåtande, då det nämligen där heter, att »alls inga fördelar stå att ernå genom borttagande af de nu använda prydnaderna, hufvudsakligen galoner och blanka metallknappar, ty dessa prydnader kunna ej upptäckas på afstånd utöfver infanteriets snabbeldshåll och inom detta lærer väl riktning på bestämda personer — genom hvilken skulle uppstå särskild fara för befälet — endast sällan förekomma.» Jag undrar, om icke redan erfarenheterna ifrån boerkriget motsäga dessa utaf en militär svensk auktoritet framställda sätser, och jag undrar, om icke befälet i den europeiska armé, som för närvarande strider på en bekant krigsskådeplats, just i dagarne har gjort helt andra erfarenheter, än som här uttalats.

Jag har velat erinra om dessa uttalanden ifrån år 1902 för att ställa dem såsom en bakgrund till uniformsfrågan. Det gäller ju att draga försorg om, att man får den rätta bakgrunden där, och, med erinran om nämnda uttalanden, gör jag en vädjan till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att han vid de undersökningar, som nu skola komma till stånd, måtte se till, att det verkligen blir fullt allvar i fråga om behandlingen utaf detta ytterst viktiga ämne.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har vid mer än ett tillfälle betonat det ansvar, under hvilket han har att tala och handla såsom Konungens rådgifvare. Storleken utaf detta ansvar vill jag ingalunda bestrida, utan fastmera stryka under. Och känner jag Andra Kammaren rätt, vill kammaren också se den, som tager plats vid Konungens rådsbord, växa med ställningen och ansvaret, växa ifrån de små synpunkterna och de subjektiva tyckena

Svar d interpellation.
(Forts.)

och redo att värna i stort som smått, uppåt som nedåt om det, som dock först och sist bör värnas på hvarje område, landets intresse.

Herr Ödman: Herr talman! När jag år 1902 tog mig friheten att väcka en motion i detta ämne, gjorde jag det till följd af de erfarenheter, som man hade från boerkriget. Det taltes och skrefs den tiden mycket om, huru de engelska officerarna fingo lägga utaf alla lysande saker på sina uniformer för att bli så osynliga som möjligt, emedan det egentligen var officerarne, som till en början skötes ner. Och då det märktes, att så gick, måste officerarne där, när de stodo inför denna eventualitet, själfva förändra förhållandena. Därvid framkom den s. k. kakhifärgen. Den stöter något i rött, beroende därpå, att landskapet i de trakterna är af den färgen. Frågan om huruvida en armé är synlig eller icke har förut icke haft någon betydelse, så länge man krigade på det sättet, att man såg hvarandra i hvitögat. Då gjorde det detsamma, huru soldaterna sågo ut, om de voro röda eller blå. Det var egentligen kraften, hvarpå det slutliga afgörandet berodde. Nu är det en annan sak, sedan man fått långskjutande gevär och röksvagt krut. Nu försöker hvarje armé att göra sig så osynlig som möjligt och ingen framträder onödigtvis för att stå där som skottafia, utan man kryper bakom stenar och snår för att gömma sig så mycket som möjligt. Det har också visat sig under de senaste dagarna, att äfven ryske officerare fått göra samma iakttagelser vid öfvergången af Jalufoden, som engelsmännen gjorde i boerkriget.

Vi ha för resten redan gått i författning om en sådan förändring i afseende å vårt försvar, nämligen i afseende på vår flotta. Därom var icke så mycket tal, icke så många undersökningar, men hela vår flotta har redan iklädt sig denna dräkt. Under sådana förhållanden förstår jag icke, hvarför man skall hålla på i 3 å 4 år med undersökningar i saken, när man redan antagit ett förändradt utseende i afseende på flottan. Vi ha samma bakgrund vid stränderna, och därför äro fartygen målade i grått, den obestämda färgen. Samma sak söka vi efter för att en armé skall göra sig osynlig. Det måste ju ligga nära till hands, att den lämpliga färgen är att söka i närheten af den färg, jag nyss nämnde. Jägarne ha för längesedan insett detta. Jägaren vet, att han skall göra sig osynlig, om han skall kunna komma till sitt villebråd. Men våra soldater kunna icke träffa på någon färg, utan man har nu försökt blått i alla nyanser. Det varade i några år. Därefter har man sökt de obestämda färger, om hvilka jag motionerade och som i första hand bort eftersökas. Så har man hållit på därmed något år. Nu slutar man, där man började. Nu börjar man med mörkblått eller således, där man började. På det sättet kretsar man omkring något, som man vill undanskjuta. Allmogon i landet talar mycket om denna fråga, och det sker med en liten smula leende. Man tror verkligen, att frågan undanskjutes, därför att det ifrågasattes, att några grannlåter måste plockas bort

från en krigares dräkt. Sedan vi år 1901 antogo denna stora tunga för landet, nämligen den nya härordningen, har frågan i hela landet ställt sig mycket allvarsam. Man leker icke med den frågan nu. Man förstår, att det ligger allvar i den. Därför ha vi gjort uppoffringar och böjt oss under dessa bördor. Men då skall man också uppifrån visa, att man menar allvar. Det är icke nog, att landets söner, som stå i ledet, bli skyddade mot fiendens kulor, utan vi fordra också, att officerarne, som skola föra dem, icke onödigtvis utsättas för att bli nedskjutna. Ty det är en trygghet för landets söner, att de både i framåttryckningen och i reträtten ha sina officerare med sig.

Svar & interpellation.
(Forts.)

Jag har egentligen icke mera att erina om, utan liksom den föregående talaren önskar jag, att denna fråga så fort som möjligt må bli slutbehandlad och att detta måtte ske med allvar, ty med allvar har det ännu icke skett, då det kan talas om, att dräkten ännu icke blifvit undersökt under någon vinter, ehuru vi ha haft två eller tre vintrar sedan dess. Det är en »lucka» så stor, att den är snart sagdt oförlätlig. Jag har naturligtvis icke något yrkande att göra, men jag hoppas, att orden måtte väga något, och att vi skyndsamt få ändring i detta fall.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 112, 113 och 114, bevillningsutskottets betänkande n:o 38, lagutskottets utlåtande n:o 54 samt första särskilda utskottets utlåtanden n:is 4, 5 och 7.

§ 7.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 8 a, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställningar angående anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen äfvensom inom Riksdagen väckta motioner i hithörande ämnen.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.

I den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t under sjunde hufvudtiteln i punkt 2 föreslagit, att Riksdagen måtte besluta,

dels att, med godkännande af det enligt statsrådsprotokollet för den 12 sistlidna januari förordade förslag till utgiftsstaten för tullverket, för år 1905 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 3,848,000 kronor att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen, hvarigenom nämnda anslags-titel, i nu gällande riksstat upptagen till 2,982,000 kronor, komme att höjas med 866,000 kronor;

Ang. anslaget
till tullverket
och förstärk-
ning af arbets-
krafterna hos
generaltull-
styrelsen.
(Forts.)

dels att i sammanhang härmed medgifva:
att kustbevakningschefen i Hallands samt Göteborgs och Bohus
län måtte, i likhet med hvad som redan gällde beträffande motsva-
rande tjänsteman i Skåne, åtnjuta ersättning för resekostnader enligt
gällande resereglemente;

att för år 1905 till aflöning åt de tjänsteinnehafvare i tullverket,
hvilkas innehafvande befattningar antingen bibehölles i den nya orga-
nisationen eller därstädes ersattes af befattningar i lägre tjänstegrad,
men hvilka komme att kvarstå å den äldre staten, måtte disponeras
aflöningarna vid ifrågavarande motsvarande befattningar i den nya
staten samt att, i den mån sistnämnda aflöningar icke för ändamålet
försloge, erforderliga fyllnadsbelopp måtte få af tullmedlen utgå; samt

att för år 1905 till aflöning åt tjänsteinnehafvare i tullverket,
hvilka måste till indragningsstat öfverflyttas, måtte af tullmedlen
disponeras så stort belopp, som motsvarade deras sammanlagda löner
enligt 1904 års aflöningsstat; dock att, i afvaktan på definitiv regle-
ring af kustbevakningen i Stockholms skärgård, tills vidare under år
1905, så länge den nuvarande kontrollören vid tullbevakningsinspek-
tionen i Stockholm kvarstode i tjänsten, till aflöning åt honom måtte
af tullmedlen disponeras ett belopp, motsvarande jämte lönen äfven
tjänstgöringspenningarna vid tjänsten enligt 1904 års aflönings- och
ålderstilläggsstater;

dels ock att, jämte godkännande af det enligt nyssnämnda stats-
rådsprotokoll likaledes tillstyrkta förslag till aflöningsreglemente för
tjänstemän och betjante vid tullverkets lokalförvaltning samt kust-
och gränsbevakning, medgifva, att, i händelse innehafvare af öfver-
uppsyningsmansbefattning, hvilken i den nya staten ersattes med
kammarskrifvare- eller inspektorstjänst, erhöles konstitutorial å be-
rörda nya tjänst, han i och för ålderstillägg vid denna måtte till-
godonjuta den tid, han innehaft öfveruppsyningsmansbefattning.

I punkt 9 af sjunde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t vidare
föreslagit, att Riksdagen måtte till förstärkning af arbetskrafterna hos
generaltullstyrelsen på extra stat för år 1905 bevilja 12,000 kronor.

I sammanhang med förevarande ämne hade utskottet till behand-
ling förehaft nedannämnda, inom Andra Kammaren väckta, till ut-
skottet remitterade motioner, nämligen:

motion n:o 112 af herr *O. F. Trapp*, hvilken hemställt, att
Riksdagen måtte besluta, att hvad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande
aflöning och tjänstgöringspenningar för samtliga tullstatens tjänstemän
af tredje graden med undantag af kustbevakningscheferna måtte komma
att gälla jämväl dessa sistnämnda, så att för dessa lönen skulle ökas
med 200 kronor och tjänstgöringspenningarna minskas med motsva-
rande belopp, 200 kronor;

motion n:o 152 af herr *K. G. Karlsson* i Göteborg med flere,
hvilka hemställt, att Riksdagen i den under sjunde hufvudtiteln före-

slagna utgiftsstaten för tullverket ville företaga den ändringen, att aflöningen för kammarvaktmästarne inom tullverkets lokalförvaltning måtte komma att utgå med kronor 700 i lön, kronor 350 i tjänstgöringspengar och kronor 300 i ålderstillägg samt att i samband härmed den förhöjning i anslaget för tullverket vidtoges, som härigenom föränleddes;

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

motion n:o 157 af herr *G. W. Roos*, med hvilken herr *A. Thylander m. fl.* instämt och som föreslagit, att samtliga tullroddarebefattningar vid tullverket måtte ändras till vaktmästarebefattningar och att i föreslagna lönestater måtte vidtagas de förändringar, som af en dylik åtgärd kunde föränledas;

motion n:o 144 af herr *A. Thylander*, med hvilken herr *L. G. Broomé* i Bårslöf *m. fl.* instämt och som föreslagit, att nedanstående punkt af § 2, mom. 9 i Kungl. Maj:ts förslag till aflöningsreglemente för kungl. tullverket (sid. 190 i statsverkspropositionen): »dock att den, som befordrats till tjänst, som nu är sagd, från tjänst i närmast lägre ålderstilläggsgrad må tillgodoräknas — — — af hela ålderstillägget», måtte få följande ändrade lydelse:

»dock att den, som befordras till tjänst, som nu är sagd, från tjänst i närmast lägre ålderstilläggsgrad, må tillgodoräknas den tid, under hvilken han till äfventyrs innehafvt och bestridt tjänst i sistberörda grad, sedan han där intjänat stadgad tid för tillträdet af ålderstilläggets första hälft»; samt

motion n:o 151 af herr *K. G. Karlsson* i Göteborg *med flere*, hvilka framställt förslag om att Riksdagen måtte besluta, att följande del af § 2 i Kungl. Maj:ts förslag till aflöningsreglemente för tullverkets personal, som lydde:

»att tidpunkten, då tjänstinnehafvare kan komma i åtnjutande af ålderstilläggets första hälft, skall inträda efter fem år och tidpunkten, då han kan komma i åtnjutande jämväl af andra hälften, efter tio år, sedan han vare sig på grund af konstitutorial eller beträffande tjänst, som varit å tullverkets extra aflöningsstat uppförd, på grund af förordnande tillträdt innevarande tjänst — — —» måtte få följande lydelse:

»att tidpunkten, då tjänstinnehafvare kan komma i åtnjutande af ålderstilläggets första hälft, skall inträda efter fem år och tidpunkten, då han kan komma i åtnjutande jämväl af andra hälften, efter tio år, sedan han vare sig på grund af konstitutorial tillträdt innehafvande tjänst eller, i afvaktan på aflöningsstatens reglering, sedan år 1900 bestridt tjänst i samma eller högre grad.»

Utskottet hemställde:

I. att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt herr Trapps ofvannämnda motion och herr *K. G. Karlssons* i Göteborg motion n:o 152 samt med afslag å herr *Roos'* ofvan omförmälda motion, godkänna följande i den vid detta utlåtande

Andra Kammarens Prot. 1904. N:o 58.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

fogade bilaga A upptagna utgiftsstater för tullverket att tillämpas under år 1905, nämligen

A) Aföningsstaten

1:o) Generaltullstyrelsen ...	123,000: —	
2:o) Lokaltullförvaltningen samt kust- och gräns- bevakningen	2,693,150: —	kr. 2,816,150: —

B) Ålderstilläggsstaten .....

» 250,000: —

C) Öfvergångsaföningsstaten .....

» 4,000: —

D) Indragningsstaten .....

» 5,680: —

E) Pensionsstaten för afskedade tjänstemän
och betjante .....

» 300,000: —

F) Pensionsstaterna för afidna tjänstemäns
och betjäntes efterlämnade änkor och barn .....

» 35,000: —

G) Omkostnadsstaten .....

» 438,170: —

samt sålunda för 1905 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 3,849,000 kronor att såsåsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen, hvarigenom nämnda anslagstitel, i nu gällande riksstat upptagen till 2,982,000 kronor, komme att höjas med 867,000 kronor;

II. att Riksdagen måtte medgifva,

a) att kustbevakningschefen i Hallands samt Göteborgs och Bohus län måtte, i likhet med hvad som redan gällde beträffande motsvarande tjänsteman i Skåne, åtnjuta ersättning för resekostnader enligt gällande resereglemente;

b) att för år 1905 till afönning åt de tjänsteinnehafvare i tullverket, hvilkas innehafvande befattningar antingen bibehölles i den nya organisationen eller därstädes ersattes af befattningar i lägre tjänstegrad, men hvilka komme att kvarstå å den äldre staten, måtte disponeras aföningarna vid ifrågavarande motsvarande befattningar i den nya staten, samt att i den mån sistnämnda aföningar icke för ändamålet försloge, erforderliga fyllnadsbelopp måtte få af tullmedlen utgå; samt

c) att för år 1905 till afönning åt tjänstinnehafvare i tullverket, hvilka måste till indragningsstat öfverflyttas, måtte af tullmedlen disponeras så stort belopp, som motsvarade deras sammanlagda löner enligt 1904 års aföningsstat; dock att, i afvaktan på definitiv reglering af kustbevakningen i Stockholms skärgård, tills vidare under år 1905, så länge den nuvarande kontrollören vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm kvarstode i tjänsten, till afönning åt honom måtte af tullmedlen disponeras ett belopp, motsvarande jämte lönen äfven tjänstgöringspenningarna vid tjänsten enligt 1904 års afönings- och ålders-tilläggsstater;

III. att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och herr K. G. Karlssons i Göteborg motion n:o 151 samt med afslag å herr Thylanders ofvannämnda motion,

godkänna det förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän och betjänte vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, hvilket innefattades i den vid detta utlåtande fogade bilaga B, samt medgifva, att, i händelse innehafvare af öfveruppsyningsmansbefattning, hvilken i den nya staten ersattes med kammarskrifvare- eller inspektorstjänst, erhöle konstitutorial å berörda nya tjänst, han i och för ålderstillägg vid denna måtte tillgodonjuta den tid, han innehaft öfveruppsyningsmansbefattning.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

IV. att Riksdagen måtte till förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen på extra stat för år 1905 anvisa 12,000 kronor.

Reservationer hade emellertid afgifvits af herrar vice talmannen *Pehrson*, *Persson* i Stallerhult, *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Boström*, *Odqvist*, *Petersson* i Påboda, *Olsson* i Fläsbro, *Sjö* och *Nilsson* i Skärhus, hvilka yrkat, att den bland tullverkets utgiftsstaten under litt. A. aflöningsstaten upptagna afdelning »II. Lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen» måtte af Riksdagen godkännas under villkor, att, intill dess ny allmän författning angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension träd i kraft, å de i denna afdelning af aflöningsstaten bestämda lönebelopp för en hvar af de där upptagna tjänstemän och betjänte skulle afgå och tullmedlen besparas följande belopp, nämligen:

för tjänstemän:		
Öfverinspektorer	175	kronor.
Kustbevakningschefer	175	»
dito	120	»
Tullförvaltare	175	»
Öfverkontrollörer	135	»
dito	100	»
dito	90	»
dito	80	»
Tullförvaltare	100	»
dito	85	»
dito	75	»
dito	70	»
Tullfiskaler	60	»
Kontrollörer	90	»
dito	80	»
dito	65	»
Gränsbevakningschef	80	»
Kammarskrifvare	50	»
Inspektorer	60	»
för betjänte:		
Öfveruppsyningsmän	45	»
Gränsofveruppsyningsmän	45	»
Kustbevakningsförmän	30	»

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrakterna hos generaltullstyrelsen. (Forts.)	Jaktuppsyningsmän	30 kronor.
	Uppsyningsmän	30 »
	Gränsuppsyningsmän	30 »
	Kustuppsyningsmän	20 »
	Vaktmästare	25 »
	dito	20 »
	dito	20 »
	Kammarvaktmästare	20 »
	Kustvakter	20 »
	Gränsridare	20 »
	Roddare	20 »
Kustroddare	20 »	

Sedan utskottets under *afd. I* gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr vice talmannen Pehrson, som yttrade: Herr talman! Statsutskottets utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om de under sjunde hufvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till tullverket m. m. föreligger nu till kammarens afgörande. Vid behandlingen utaf detta viktiga ärende inom utskottet hafva, såsom herrarne finna af utskottsbetänkandet, några af utskottets ledamöter ansett sig böra anföra reservation mot utskottets förslag uti den del, som rör aflöningsstaten för lokal-tullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen — hvilken afdelning förekommer här i A, punkt 2. Utskottet säger, att utskottet icke har ansett sig böra förorda någon ändring rörande pensioneringen i de hittills gällande bestämmelserna rörande tulltjänstemännen; »*därom i öfrigt förslag nu icke föreligger*», säger utskottet. Med ett sådant uttalande hafva reservanterna icke velat vara nöjda. Reservanterna hafva haft i lifligt minne, hvad statsutskottets *alla* ledamöter icke borde ha glömt, att det icke är mer än en knapp vecka, sedan Riksdagen har antagit en ny lönerегleringsstat, nämligen för lärarne vid allmänna läroverken, och i den infördes bland annat den bestämmelsen, att dessa lärare skola vara skyldiga att erlagga pensionsavgifter till sin egen pensionering. Det skulle alltså taga sig något underligt ut, om man skulle, blott några få dagar därefter, reglera en aflöningsstat för ett så stort verk som tullverket och därvid helt och hållet förbise en motsvarande bestämmelse rörande tjänstemännens pensionering, som jag nyss nämnde rörande pensioneringen för lärarne vid de allmänna läroverken. Detta är som sagdt anledningen till reservationen.

Jag anhåller nu att få göra det yrkande beträffande aflöningsstaten för lokal-tullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen, att kammaren godkänner denna aflöningsstat endast *under villkor*, att intilless ny allmän författning angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension trädt i kraft å de i denna afdelning af aflöningsstaten

bestämda lönebelopp för en hvar af de där upptagna tjänstemän och betjante skall afgå och åt tullmedlen besparas följande belopp, nämligen de, som nu förekomma här uti reservationen, men som skulle taga alltför lång tid att uppräknas, och detta torde icke heller vara behöfligt, emedan siffrorna föreligga för oss i klart skick.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen (Forts.)

Beloppet af pensionsbidraget är rätt utfördt i reservationen för alla däri upptagna tjänstegrader i allt öfrigt, men det är till följd af ett tryckfel orätt utfördt beträffande kustbevakningschefen i Halland samt Göteborgs och Bohus län. Det pensionsbidrag, som reservanterna föreslagit för denne kustbevakningschef skall vara 135 kronor i stället för 120 kronor, hvilket hvar och en lätt kan öfvertyga sig om genom att räkna efter pensionskommitténs förslag, som ju ligger till grund för de pensionsavgifter, som Riksdagen för några dagar sedan bestämde för lärarne vid de allmänna läroverken, nämligen efter 3 procent ända upp till 3,000 kronors lön och sedan lägger till $\frac{1}{10}$ procent för hvarje 100 kronor, med hvilka lönen öfverstiger dessa 3,000 kronor. Det skall då blifva i pensionsbidrag för ifrågavarande kustbevakningschef med en lön utaf 3,700 kronor — icke 120 kronor utan 135 kronor. Vidare föreslår jag den ändring i reservationen, att mellan den däri upptagne siste öfverkontrollören och den förste tullförvaltaren skall införas en ny tullförvaltaregrad, för hvilken pensionsavgiften blifver 135 kronor. Kammarrens ledamöter kunna också mycket lätt kontrollera riktigheten af en sådan ändring i reservationen genom att gå till aflöningsstaten, där det finnes fem tullförvaltaregrader, som förekomma i följande ordning: En med lön 3,700 kronor, en med lön 3,200, en med lön 2,900, en med lön 2,600 och en med lön 2,400. Det blir alltså fem tullförvaltaregrader, som vi hafva uti aflöningsstaten. Vi få också samma antal, fem tullförvaltaregrader, i reservationen, med den ändring i densamma, som jag nu har föreslagit.

Men detta mitt förslag fordrar någon ändring äfven uti utskottets motivering. För mitt förslag vill jag använda utskottets hela motiveering med ett enda undantag, nämligen det, att på sid. 9 tredje stycket uppifrån räknadt, som börjar med orden »Sedan Riksdagen» och slutar med orden »nu icke föreligger», måtte utgå och i stället införas följande motivering: »Under hänvisande till innehållet i Riksdagens skrifvelse den 17 maj 1892, att statens tjänstemän böra bidraga till sin egen pensionering, finner utskottet icke lämpligt, att tullstatens tjänstemän och betjante, i afvaktan på antagande utaf ny och allmän författning angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension, uppbära de belopp, som kunna antagas motsvara de blifvande pensionsbidragen. Fastmer anser utskottet, att sådant afdrag bör äga rum från och med det första året, den nya löneregleringen tillämpas. Vid bestämmande af beloppen af tulltjänstemännens och betjantes årsavgifter har utskottet följt de grunder, som af Riksdagen beslutats angående pensionsbidrag för lärarne vid de allmänna läroverken med afgiftsbeloppen afrundade nedåt till jämna fem- och tiotal af kronor.»

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till statsutskottets förslag med de ändringar, som jag nu haft tillfälle att framlägga.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Då tullstatskommitténs betänkande afgifvits, väckte detsamma icke odelad tillfredsställelse bland dem, det närmast rörde, utan kommitténs ledamöter fingo uppbara rätt skarpt klander såväl i tidningspressen som ock genom både anonyma och andra bref. Vederbörande tjänstemän och betjante ansågo nämligen, att kommittén hade varit något för njugg vid tilldelandet af deras löneförmåner. Och jag kan icke neka till, att i betraktande af de lönereleringar, som, sedan kommittén afgaf sitt betänkande, blifvit af Riksdagen fastställda, det också i viss mån kan ligga något berättigande i detta klander, fastän jag anser mig här offentligen böra tillbakavisa mycket af det klander, kommittén fick uppbara. Vederbörande hafva noga aktat sig för att vidröra de ganska afsevärda extra inkomster, som de hafva. Och jag skulle för min del icke nu hafva kunnat vara med t. ex. om den löneförhöjning, som här är föreslagen för kammarskrifvarne, därest icke deras extra inkomster vore till den grad växlande, växlande mellan några få kronor och ända upp till något öfver 700 kronor. Men, som sagdt, om man skulle skipa full rättvisa i detta fall, skulle man nödgas gifva kammarskrifvarne olika löner. Därför har jag, oakadt vissa betänkligheter anslutit mig till utskottets förslag.

Men så komma nu reservanterna och påyrka, att dessa tjänstemän och betjante vid lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen skulle vidkännas afsevärda afdrag i dessa sina löneinkomster. Det kommer utan tvifvel icke att mottagas med någon tillfredsställelse, då dessa i allmänhet anse sina löner vara ganska knappt tillrädda. Jag skulle för min del icke haft något emot, att dessa afdrag finge ske, därest man genom denna åtgärd kunde uppnå någon likformighet beträffande pensionsförhållandena de olika ämbetsverken emellan. Men det gör man icke, mina herrar. Det blir icke någon princip i principen, om jag så får uttrycka mig, utan det är så långt ifrån, att detta kommer att föra till någon likformighet, att det tvärtom kommer att leda till en olikhet inom själfva det ämbetsverk, som det nu rör, nämligen tullverket. Ty förhållandet är det, att generaltullstyrelsens ledamöter eller tjänstemän betala ingen afgift alls för sin egen pensionering. Nu skulle således tjänstemännen och betjante vid lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen betala sådana afgifter, under det att styrelsens tjänstemän helt och hållet skulle undslippa sådana. Jag kan icke finna detta vara rätt på något sätt.

Nu hafva tullstatens tjänstemän och betjante icke någon egen pensionskassa och de tillhöra icke heller civilstatens pensionsinrättning beträffande sina egna pensioner nämligen, utan de få sina pensioner direkt från tullmedlen. Däremot hafva dessa tjänstemän och betjante ganska afsevärda afgifter till änke- och pupillkassan, afgifter

som i allmänhet äro högre än hvad andra tjänstemän och betjante hafva, så att jag fruktar för att vi genom bifall till reservanternas förslag begå en orättvisa, hvilket lätt visar sig vid jämförelse med andra tjänstemän och betjante, hvilken tullstatstjänstemännen själfva naturligtvis icke kunna underlåta att göra. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa de bestämmelser, som äro gällande i fråga om de afgifter, hvilka tjänstemän och betjante i tullverket måste erlägga såsom delägare i verkets änke- och pupillkassa. Dessa afgifter äro dock så afsevärda, att ifrågavarande tjänstemän och betjante nog icke komme i någon särskildt gynnad ställning, om man bifölle utskottets förslag.

Hvad beträffar frågan om likställighet i afseende på pensionsbeloppen, hvilken vore så önskvärd, så vill jag erinra därom, att i vissa ämbetsverk utgår hela lönen såsom pension; i andra utgöres pensionen af lön och ålderstillägg; under det att i andra åter pensionen är bestämd till 80 procent af hela inkomsten. I detta fall skulle det blifva lönen, som skulle utgå såsom pension o. s. v. Någon likställighet skulle vi således i detta hänseende i allt fall icke uppnå, och äfven om så skulle vara förhållandet, så kan jag, då löneförhållandena icke äro reglerade därefter, finna detta afdrag vara rättvist. Principer äro visserligen bra, men framför principer och långt öfver dem ställer jag i alla fall rättvisan, och därför, herr talman, skall jag bedja att få yrka bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr Thylander: Herr talman! Då man läser tullstatskommitténs betänkande och tager del af det förslag till lönestat, som där förekommer, samt sedermera tager del af innehållet i den kungl. propositionen, så kan det icke vara annat än med en känsla af tillfredsställelse och tacksamhet emot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som man där gör den upptäckten, att han ansträngt sig till ytterlighet för att förbättra det förslag till lönestat, som kommittén uppgjort. Denna tacksamhet ökas emellertid därigenom, att man af det föreliggande utskottsbetänkandet finner, att äfven statsutskottet bemödat sig om att förbättra denna stora kärspekuniära ställning.

Jag säger detta trots det att den motion, jag haft äran frambara, blifvit afstyrkt, ty jag finner en motvikt mot detta ledsamma förhållande däri, att de önskemål, som genom de öfriga motionerna blifvit framburna, af utskottet tagits i välvilligt öfvervägande. Statsutskottets betänkande är i stort sedt af den beskaffenhet, att jag vågar påstå, att både tjänstemän och betjante i tullverket hafva anledning att känna sig glada och tacksamma för hvad som däri blifvit dem beskärtdt. Dock grumlas tacksamhetskänslan något däraf, att nio reservanter från denna kammare föreslagit en utgift för denna personal, hvilken utgift kommer att verka mycket tyngande för dem under en lång tid, men i all synnerhet under den första tiden och särskildt under den första månaden efter det vederbörande tjänste-

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

man tillträd sin ordinarie befattning. För att illustrera detta påstående skall jag tillåta mig att få framhålla ett exempel:

Då en kammarskrifvare, efter det han gått såsom extra ordinarie tjänsteman i allra minst 15 år, stundom i 18 år, kommit i den ställning, att han skall blifva ordinarie i verket, har han att vara beredd på en hel mängd utgifter, utgifter så stora, att han icke för den första månaden kan tänka sig annat än att lefva på hvad han genom välvilja af sina vänner kan få låna eller också att svalta. Under första månaden sedan han tillträd ordinarie befattning skall han nämligen till tullstatens enskilda pensionsfond för änkor, vare sig han är gift eller icke, såsom bottenpenning erlagga 6 procent af lönen, hvilket gör en summa af 108 kronor. Därjämte har han att betala en åldersavgift, som satts till 5 procent af lönen. Detta utgör 98 kronor, hvartill kommer den första månadsavgiften, som uppgår till 6 kronor. För sin fullmakt i tjänsten skall han erlagga en stämpelavgift med 3 procent, hvilket belöper sig till 54 kronor. Hela summan, som första månaden skall betalas, utgör således sammanlagdt 266 kronor. Hans första månadsinkomst utgör emellertid endast 216 kronor 67 öre, och det uppstår följaktligen en brist på 50 kronor. Det verkar naturligtvis mycket sorgligt just i det ögonblick, då hans hjärta borde vara fyllt af glädje och tacksamhet, därför att han nu hunnit så långt, att han nått målet att blifva ordinarie. Det är emellertid icke nog härmed. Utgifterna verka tyngande på honom äfven framdeles, ty han får till pensionsinrättningen för änkor årligen betala 72 kronor, och han måste dessutom vara beredd att sedermera betala 50 kronor om året, när den pensionskassa, som ännu ej finnes, kommit till stånd. Ja, kan man då säga, denna avgift af 50 kronor till pensionskassan måste han väl i alla fall betala, äfven om han nu skulle, därigenom att Riksdagen bifölle utskottets förslag, blifva befriad från denna afgift. Han måste naturligtvis, då han tillträder ordinarie befattning, i alla fall betala denna afgift. Det kan väl så tyckas, men mig förefaller det dock, som om den, som vinner tid, skulle vinna *något*, och härvid förefaller det mig, som om det vore en tänkbar möjlighet, att den enskilda pensionsinrättningen för pension åt änkor, skulle kunna öfvertagas af staten, och därigenom kanske i någon mån i framtiden beredas lindring i de avgifter tulltjänstemännen hafva att erlagga då de tillträda ordinarie befattning.

Därnäst förefaller det mig, som om det vore en antikverad bestämmelse, som ännu äger bestånd, att ämbetsmän eller tjänstemän, då de tillträda ordinarie befattning, skola för den fullmakt de erhålla betala en viss stämpelavgift, som verkar tyngande för hvar och en vare sig han står på högre eller lägre stadium. Detta är enligt min mening en orättvis beskattning, som i vår tid icke bör äga rum, då man beskattar hvarje persons inkomst genom direkt beskattning. Jag vill icke tro, att det skulle vara riktigt att resonera på annat sätt, och jag vill hoppas, att det i detta hänseende åstadkommes ändring i framtiden.

Den afgift, som här är ifrågasatt, skulle verka tyngande icke blott på eu del af tullstatens arbetarekår utan på alla, den skulle verka tyngande på tjänstemännen såväl som på betjante. På alla områden i detta verk hafva de sannerligen haft en beredsetid, som i pekuniärt hänseende icke varit afundsvärd, och jag tycker för den skull, att det skulle vara mycket önskligt, om Andra Kammaren och särskildt reservanterna ville afstå från de anspråk, som de ansett sig böra i detta hänseende framställa. Konsekvensen af det beslut, som fattades, då läroverksfrågan löstes, skulle bestå däri, att efter som elementarlärarne skulle erlägga afgift till denna pensionskassa, så borde också tullstatstjänstemännen betala till densamma. Jag vill dock i detta afseende påpeka en omständighet, som också speciellt i detta fall bör kunna ha sin konsekvens. Jag läste i dag i en här utkommande tidning följande: »Kan ej med skäl spörjas om icke denna afgift måste anses för betungande för de lägsta tjänsteinnehafvarne? Ätminstone borde billighetsskäl tala för, att tullverkets personal i detta hänseende likställdes med postens och telegrafens och sålunda ej ålades utbetala pensionsbidrag af ifrågavarande art, förrän i sammanhang med det slutliga ordnandet af statstjänarnes pensionering.»

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Då detta är min synpunkt i denna sak, och då jag är fullkomligt öfvertygad därom, att Riksdagen skulle göra ett plus i den välvilja, som i statsutskottets förslag framlyser, om den borttoge den fordran, att afgifter skulle betalas till en pensionsinrättning, som ännu icke finnes till, och då jag är öfvertygad om, att tacksamhetskänslan hos denna personal skulle betydligt ökas, och att vederbörande skulle med vördnad och tacksamhet se upp till Riksdagen för ett dylikt välvilligt beslut, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Johansson* i Jönköping, *Hörnsten* och *Forssell*.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Jag har tillåtit mig att underteckna en motion därom, att tullroddarebefattningarna vid tullverket skulle indragas. Denna motion har af utskottet afstyrkts hufvudsakligen på samma grund, på hvilken Kungl. Maj:t i sin proposition afstyrkt en förut från tullvaktbetjante och tullroddarne gemensamt framställd begäran om ifrågavarande tjänstegrads borttagande. Det kan visserligen sägas, att såväl tullroddare som tullvaktbetjante i förhållande till sina förut innehafda löner blifvit tillgodosedda genom den allmänna lönereglering, som företagits inom tullverket. Men därigenom att man höjer lönerna i någorlunda samma proportion, har man icke bevisat, att tullroddareinstitutionen, såsom bevakningen för närvarande bedrifves, är af behofvet påkallad eller ens rättvis. Med motionen följer icke mindre än 17 bilagor, där af

Ang. anslaget
till tullverket
och förstärkning
af arbets-
krafterna hos
generaltull-
styrelsen.
(Forts.)

såväl betjante som af olika stationers tjänstemän intygas, att tullroddarne på dessa platser utföra samma uppdrag och äro underkastade samma tjänstgöring och samma ansvar som tullvaktmästarna. Under sådana förhållanden förstår jag sannerligen icke, hvarför man skall bibehålla denna särskilda lönegrad, då den enligt mitt förmenande icke kan hafva någon gynnsam verkan för utförande af statens arbete i dess helhet. Jag har begärt ordet för att vid behandlingen af denna fråga framhålla just denna synpunkt. Det har visserligen anförts, att denna syssla kan indragas sedan, och om den frågan förekommer i en sådan form, att jag kan vara med och lägga min röstsedel för densamma, skall jag icke underlåta att göra det. Men jag vill ännu en gång betona att, om det oberoende af det föreliggande löneredlingsförslaget kommer att förblifva en olika aföning för samma arbetes utförande, jag icke tror, att det är något lyckosamt. Under ett besök, jag gjorde i vintras i Karlskrona stad, uppvaktades jag af en tullroddare. Denne person hade nått ett fyrtiotal af år och hade familj att draga försorg om. Han måste existera i ett samhälle, där hans tjänstekamrater, som utförde samma arbete som han, hade ett par hundra kronor mer i lön. Jag finner detta icke vara rätt, och det är icke ett försvar för denna grads bibehållande, då man säger, att det är möjligt för denne tullroddare att avancera till ordinarie vaktmästare. Då skulle han rimligtvis hafva hunnit avancera till vaktmästare, innan han fyllt 40 år och fått familj att försörja. Hans utgifter äro precis desamma som en sådans, och då kan man icke försvara rättvisan i detta. Jag kan icke förstå, hvarför man bibehåller denna institution, som enligt mitt förmenande icke inverkar mycket på staten i dess helhet. Tullroddarnes antal är för öfrigt mycket litet i jämförelse med vaktmästarnes. Detta har jag yttrat från rent principiell synpunkt.

Ehuru jag sålunda är öfvertygad om det rättmätiga i hvad jag varit med om att underskrifva, så är det naturligtvis efter den hemställan om afslag å motionen, som utskottet tillåtit sig göra, icke någon utsikt att här få ett beslut i den riktning, som jag önskat. Jag skall därför icke heller göra något yrkande i denna punkt, men i en annan här omdebatterad fråga ber jag på det lifligaste få instämna i herr Daniel Perssons yrkande om bifall till utskottets framställning. Det gör jag på den grund, att jag icke är öfvertygad om det rättmätiga i den princip, som här förfäktats af reservanterna. Då pensionsbeloppen utgå efter olika grunder är det enligt mitt förmenande icke klokt att här på förhand fastslå, att vi skola gå den eller den vägen, utan vi borde i så fall följa den principen att vid en gemensam löneredling för alla statens olika tjänstemän fastställa efter hvilka grunder pensionen skall antingen tillskjutas af statens tjänare eller direkt tagas ur statens kassa. Så som saken nu föreligger skall jag yrka bifall till utskottets framställning i föreliggande punkt.

Herr Hedin: Herr talman! Då jag mottog från en rutinerad och kunnig tulltjänsteman det meddelande, som jag skall läsa upp, var jag för tillfället sysselsatt med ett studium, som rätt länge upptagit min tid, nämligen försöket att göra mig närmare bekant med huru den administrativa kontrollen och inspektionen gå till i andra europeiska länder, sådana nämligen, om hvilka det kan blifva fråga att tala i sammanhang med verklig kontroll. Jag har därvid kommit till den öfvertygelsen, att kontrollen och inspektionen icke blott i våra grannländer utan äfven i åtskilliga af de stora länderna nog äro vida öfverlägsna den skenkontroll och den skeninspektion, som här äger rum, hvilken i åtskilliga fall icke tjänar till något annat än att inspektören och kontrollören göra för staten ganska dyra lustresor. Bevisningen härom blir jag måhända i tillfälle att framlägga en annan gång. Då kom detta meddelande mig tillhanda från en tullkarl, som är en erfaren och kunnig man.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Han börjar sitt yttrande om tullkommitténs förslag med de orden: »Det mest genomgående felet i hela förslaget är den brist på kontroll, som fortfarande kommer att råda inom verket». Denna kommitté kan anföras jämte många andra kommittéer såsom bevis uppå hvilket formidabelt hugg i luften herr statsministern gjorde, när han i Första Kammaren ville på Riksdagen öfverflytta allt ansvar för de dryga och som han och flera andra tycktes anse ganska onyttiga kommittékostnaderna. Det är icke Riksdagen, som satt till denna tullkommitté, där det icke funnits en enda praktisk tullkarl. Det är icke heller Riksdagen som satt till styrelsen för detta verk, hvilket när det skulle afgifva sitt yttrande öfver kommittéutlåtandet, icke, såsom förnt varit vanligt, brydde sig om att inhämta sakkunnigas mening genom att vända sig till lokaltullförvaltningarna. Jag skulle väl kunna anföra en hel mängd exempel ur minnet på ett lika olämpligt tillvägagående vid tillsättandet af kommittéer, men det blir nog tid att göra det en annan gång.

Hvad han nu särskildt betonade såsom bevis för vådan af att icke sörja för någon verklig kontroll, anför jag så mycket hellre som det öfverensstämmer med meddelanden, som jag fått från kända personer i Norrland. Han anmärker, att mycket angelägna kontrollbestämmelser icke föreskrifvits, trots flere upptäckter, föranledda endast af en ren slump, och trots hvad 1887 års kommitté för utarbetande af förslag till nytt tjänstgöringsreglemente, hvilket ej ännu blifvit antaget, yttrade. Kommittén hade yttrat följande: »Att kontroll utöfvas vid själfva tullbehandlingen är så mycket mera behöfligt, som därvid begånget fel endast undantagsvis kan vid efteråt företagen granskning upptäckas, och då härtill kommer att särskildt vid tullbehandlingen vid enskilda magasin tullafgiften uppgår till betydande belopp, synes det i 63 § intagna förslaget, nämligen att tvänne tjänstemän skulle vara närvarande och underskrifva attesten, icke sakna skal. Den något förökade kostnad, som af förändringen skulle uppstå, torde med afseende å den större trygghet mot möjliga misstag

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

och underslef, som genom förändringen vunnes, icke vara afsevärd.» Det följande ber jag herr talmannen hafva godheten särskildt observera som belysande, hur illa det för närvarande är ställt med kontrollen inom tullverket; och det nu föreliggande förslaget innebär icke någon förändring. »Härutinnan vill jag nämna några exempel. Vid Storkåge tullstation inom Skellefteå tullkammardistrikt debiterades under fjolåret en spannmålstull af 245,000 kronor. Denna station förestås af en person, som aflönas af ett enskildt bolag med hundra kronor i månaden — under fem månader af året, d. v. s. af en med 500 kronor om året aflönad extra ordinarie kammarskrifvare, som under de återstående sju månaderna af året får söka sin utkomst utom tullverket. — Vid en tullstation i Norrland, som under seglationstiden förestås af en extra kammarskrifvare, är visserligen icke så hög tulluppbörd, men i Västerbotten och Norrbotten skola tullstationsföreståndarne dessutom utöfva kontroll öfver skeppningen af undermåligt virke, hvilket gör deras ställning mycket prekär, enär de måste för sin utkomst söka förskaffa sig extra inkomster, ty 500 å 600 kronor kunna de icke klara sig med och äro därför nästan helt och hållet beroende på bolagets välvilja, hvadan det fordras mer än vanligt starka karaktärer hos dessa unga män för att uppträda mot bolaget. Inkasseringarna af skogsafgifter komma ej att göra dessa tullstationsföreståndares ställning bättre. Att åt obepröfvade tjänstemän i brist på andra krafter anförtro förtullningar på egen hand utan någon som helst kontroll är en vanlig praxis, som kan kosta staten stora summor. Om sådant hittills aflupit väl, så ligger däri ingen borgen för, att så skall förblifva.»

Detta öfverensstämmer icke i ordalagen, men till hela sitt innehåll med meddelanden från i Norrland bosatta personer, på hvilkas omdöme jag har lika mycken anledning att förlita mig som på deras kännedom om förhållandena. Om en del uttryck här förekomma, där det är meningen, att jag skall läsa något mellan raderna, så är det nog öfverflödigt, emedan det som står att läsa i raderna är alldeles tillräckligt för att fästa uppmärksamheten på, hur orätt mot de unga tjänstemännen, hur tanklöst det förfarande är, som generaltullstyrelsen tillämpar i det fall, om hvilket det upplästa stycket i denna skrifvelse handlar.

I öfrigt skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Den ärade talare, som här först yrkade bifall till utskottets förslag, yttrade, att om kammaren skulle godkänna reservanternas förslag i den del, hvarom nu är fråga, vore det icke någon princip i principerna beträffande pensioneringen. När emellertid Riksdagens båda kamrar förra veckan beslutade en ny lönereglering för den tjänstemannakår, som det då var fråga om, nämligen läroverkens lärare, och därvid fastställde vissa pensionsafgifter, som dessa hade att erlægga, så synes det mig, som om det skulle vara i högsta grad inkonsekvent och väl förtjänt

af den benämning, som den ifrågasvarande talaren använde, därest man nu i dag beträffande de tjänstemän, som det nu föreliggande förslaget gäller, skulle glömma bort att bestämma några dylika afgifter.

Här har nu en ärad talare angifvit att ett af skälen för bifall till utskottets förslag eller, med andra ord, för afstyrkande af reservanternas förslag, skulle vara det, att man icke ifrågasatt några pensionsavgifter för de på generaltullstyrelsens stat upptagna tjänstemännen och att det då vore inkonsekvent att bestämma dylika afgifter för öfriga tullverkets tjänstemän. Förhållandet är emellertid det, att kvarken kommittén eller Kungl. Maj:t vid uppgörandet af det nu föreliggande löneregleringsförslaget medtagit generaltullstyrelsens tjänstemän. En ny lönereglering för dessa lär nog vara att förvänta inom den närmaste tiden, och då torde man väl icke heller glömma att bestämma pensionsavgifter.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrakterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Ett annat skäl för att vi här icke skulle gå med på reservanternas förslag, skulle vara det, att de tulltjänstemän, som i reservationen afses, redan nu ha att betala stora afgifter för pensionering af änka och barn. Ja, det är nog sant, men det är att märka, att äfven lärarne vid de allmänna läroverken ha att erlägga dylika afgifter, men icke drog sig Riksdagen för den skull att bestämma vissa pensionsavgifter för dem, att utgå till dess att pensioneringsfrågan i sin helhet blifvit löst. Tullstatens tjänstemän ha att betala tre procent af sin aflöning till änke- och barnpensioneringen, men icke något för närvarande för sin egen pensionering, då de icke äro med i civilstatens pensionsinrättning. Om vi se efter huru det i detta afseende förhåller sig med allmänna läroverkens lärarekår, skola vi finna, att dess medlemmar äfven äro skyldiga att betala afgifter för änke- och barnpensionering, hvilka afgifter uppgå till två procent af högsta lönen och efter afskedstagandet två procent af pensionsbeloppet. Skillnaden mellan de afgifter för änke- och barnpensionering, som tulltjänstemännen ha att erlägga och som lärarne vid de allmänna läroverken ha att erlägga, uppgår således till en procent, men jag tror, att denna skillnad utjämnas däraf, att lärarne måste betala sådana afgifter, äfven sedan de blifvit pensionsberättigade och uppbära pension. Om vi vidare se på andra tjänstemannakårer, skola vi finna, att äfven där pensionsavgifterna äro ganska dryga. Sålunda ha alla officerare och underofficerare, från den högsta till den lägsta, att till arméns pensionskassa betala icke mindre än sex procent å pensionsbeloppet samt retroaktiva afgifter, allt efter den ålder, som de hade vid sitt inträde i tjänsten, och dessutom $1\frac{3}{4}$ procent för änke- och barnpensionering jämte retroaktiva afgifter. Äfven flottans officerare och underofficerare ha att erlägga afgifter för egen pensionering uppgående till 4 procent, hvarjämte de ha att erlägga afgifter för änke- och barnpensioneringen, jämte retroaktiva afgifter. Om vi sedan se på, huru det ställer sig i nu ifrågasvarande afseende för tjänstemännen vid statens järnvägar, finna vi, att dessa ha att betala från 3,2 till 4,2 procent för egen pensionering samt 3

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

procent för änke- och barnpensioneringen, allt å aföningen, och det oaktadt lönerna för dessa tjänstemän äfven vid den senast skedda regleringen af desamma sattes så lågt, att, såsom jag tager för gifvet, en ny sådan reglering måste ske. När man år 1902 reglerade lönerna för postverkets och telegrafverkets tjänstemän, fastställde man icke högre löner för telegrafverkets tjänstemän än för postverkets, ehuru de förra hade att erlägga afgifter för egen pensionering, men icke så de senare. Anledningen till, att hvarken kommittén eller Kungl. Maj:t föreslagit, att äfven postverkets tjänstemän skulle betala afgifter för egen pensionering, var väl den, att det förslag till pensioneringslag, som med anledning af en Riksdagens skrifvelse hade just då i dagarne blifvit afgifvet, icke kunnat blifva närmare granskadt när förslag till ifrågavarande lönerreglering framlades för Riksdagen. I alla fall fastställdes i aföningsreglementet för postverkets tjänstemän, att dessa vore skyldiga att underkasta sig de förändrade villkor i afseende å pensionering, som framdeles kunde blifva stadgade. Och icke nog med det, utan enligt två kungl. kungörelser af år 1900 äro alla vid statens verk och inrättningar anställda tjänstemän, som icke erlägga afgifter för egen pensionering, skyldiga att underkasta sig de förändrade bestämmelser i afseende å pensionering, som framdeles kunna komma att utfärdas. Hvad folkskollärarekåren beträffar, är det visserligen sant, att folkskollärarne icke själfva betala några afgifter för egen pensionering, men skoldistriktet betala i stället dylika afgifter, uppgående till fem procent af lärarnes aföning. Där emot måste dessa lärare själfva betala $3\frac{1}{3}$ procent af lönebeloppet för änke- och barnpensionering. Om man på detta sätt går igenom alla tjänstemannakårer, skall man finna, att de nästan allesammans äro skyldiga att betala pensionsavgifter, åtminstone för änkor och barn.

När Riksdagen fastställde den nya lönerregleringen för de allmänna läroverkens lärare, bestämdes tillika, att dessa skulle vara skyldiga att erlägga vissa pensionsavgifter, och — enligt den motivering, som vederbörande statsråd anført för en dylik åtgärd — skola dessa avgifter utgå, intill dess att den nya pensioneringslag, om hvars utarbetande Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit, blifvit antagen, hvilket icke lär komma att dröja så länge. Men då Riksdagen sålunda så nyligen som förliden vecka har fastställt vissa pensionsavgifter för lärarne vid de allmänna läroverken att utgå under öfvergångstiden, skall då Riksdagen nu glömma att bestämma dylika för den ungefär lika stora tjänstemannakår, som det nu är fråga om? Jag förstår icke, huru man skulle kunna fatta ett sådant beslut. Nu har man däremot sagt, att, när lärarekårens löner fastställdes, dessa tilltogos så högt, att pensionsavgifterna kunde frändragas, men att detta icke vore fallet beträffande tulltjänstemännen. Men om Riksdagen nu fastställer det här förevarande löneregleringsförslaget och de ifrågavarande tjänstemännen i enlighet med nyssnämnda kungl. kungörelser äro skyldiga att underkasta sig de nya bestämmelser i afseende å pensionering, som kunna komma att utfärdas, så skulle

af en sådan uppfattning följa, att lönerna för dessa tjänstemän, efter dylika bestämmelsers fastställande, måste undergå en ny reglering. På annat sätt kan man icke gärna uppfatta ett bifall till utskottets förslag. Men icke skall väl Riksdagen uppehålla sin tid med att år efter år syssla med samma löne reglering, ty det måste ju taga sig bra underligt ut.

Nu kan det ju sägas, att i den kår, hvarom här är fråga, är det så många, som äro i de lägsta lönegraderna, att det vore hårdt, om de skulle behöfva betala några pensionsafgifter. Om vi fästa oss vid den största gruppen i denna kår, nämligen de 250 vaktmästarne, finna vi, att de ha en aflöning af 1,500 kronor med ett ålders-tillägg å 300 kronor. Kan det då anses vara obilligt att begära, att de skola af denna sin lön afstå 25 kronor, i afvaktan på att den nya pensioneringslagen kommer till stånd? Det bör väl icke vara svårare för dessa vaktmästare att lämna en dylik afgift än för t. ex. vissa öfningslärare vid de allmänna läroverken, som blott ha en lön af 550 kronor. Om herrarne se på den aflöningsstat, som finnes i betänkandet, måste herrarne rättvisligen medgifva, att äfven de nu ifrågavarande tjänstemännens löner äro så stora, att de lika väl som lärarnes löner kunna räcka till för betalande af den afgift för pensionering, som här är ifrågasatt. Jag kan för min del icke se annat, än att om man vill vara konsekvent, måste man godkänna reservationen i denna del.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få förena mig med herr vice talmannen i hans yrkande om bifall till reservationen med den ändring af densamma, som han här framställde, och med den af honom angifna motiveringen.

Herr Nilsson i Skärhus instämde häruti.

Herr Persson i Tällberg: Jag har begärt ordet endast med anledning af de upplysningar, som den siste talaren lämnade rörande tjänstemäns och betjäntes vid tullverket afgifter till deras änke- och pupillkassa. Jag sade förut, att jag icke skulle upptaga kammarens tid med att uppläsa dessa bestämmelser, men nu anser jag mig vara skyldig göra det. I art. II af reglementet för tullstatens enskilda pensionsinrättning heter det först i § 5 mom. 1: »Vid första befordran till tjänst på tullverkets ordinarie stat skall den befordrade till pensionskassan erlägga s. k. bottenpenning med sex procent å ordinarie lönebeloppet samt därjämte åldersavgift med en procent å lönebeloppet för hvarje fullt år, hvarmed hans ålder öfverstiger trettio år.» Mom. 2. Den som genom transport, befordran eller löneförhöjning tillträder högre lön vid tullverket, erlägger likaledes s. k. bottenpenning, dock endast med sex procent å skillnaden mellan det sålunda erhållna och det senast innehafda lönebeloppet.»

Därefter heter det i § 6 mom. 1. »Hvarje delägare erlägger dessutom till pensionsinrättningens kassa årsavgift, utgående med vissa

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

procent af det löne- eller pensionsbelopp, som han å tullverkets stat innehar; och bestämmas detta procenttal efter delägarens ålder vid den tid, då han i pensionsinrättningen inträdt, sålunda att årsafgiften utgår för den som vid nämnda tid ej uppnått 30 år med 3 procent, för den som uppnått 30 men ej 40 år med 4 procent, för den som uppnått 40 men ej 50 år med 5 procent samt för den som uppnått 50 år och därutöfver med 6 procent.»

Jag har endast velat uppläsa detta för att visa, att jag icke har lämnat några oriktiga uppgifter för kammaren, och jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Herr talman! Det kungl. förslag, som här föreligger, har blifvit behandlade med en så utomordentlig stor välvilja, att jag icke kan vara utskottet nog tacksam därför. Det är därför jag ytterst ogärna tagit till orda i denna sak för att opponera mig mot de ärade reservanternas, hvilka i sin mån bidragit till att utgången blifvit sådan som den blifvit i utskottet. Jag har emellertid ansett det vara min ovillkorliga skyldighet att här säga några ord utöfver hvad som redan blifvit sagdt. Det mesta, som jag velat säga, har redan blifvit sagdt, och det skall jag icke upprepa.

Det är visserligen alldeles riktigt, att frågan om statstjänstemännens bidrag till deras egen pensionering är uppe, men den är icke utredd ännu och än mindre har Riksdagen kunnat fatta sitt beslut i den frågan. Därför kunde jag, när jag uppgjorde det förslag till löneroglering, som sedermera af Kungl. Maj:t framlades för Riksdagen, omöjligen taga hänsyn till den omständigheten, lika litet som jag kunde förutse den nyhet, som i fråga om lärarnes pensionering här infördes för någon tid sedan. Följden af ett bifall till reservationen skulle nu blifva särskildt för alla de tulltjänstemän, för hvilka icke någon som helst löneförbättring blifvit föreslagen, att de komme att få en ren minskning i löneinkomster. Det är ju visserligen sant, att en löneroglering icke alltid behöfver betyda en löneförbättring. Men ifrågavarande tjänstemän ha haft sina gamla löner fastställda för 25 år tillbaka, och nu skulle man — jag vill icke tala om, att de hädanefters också gå miste om dyrtidstillägget — oaktadt lefnadskostnaderna stigit, oaktadt de indirekta skatterna ökats, och oaktadt de ytterligare betungats med inkomstskatten, som verkar progressivt, taga ifrån dem en ytterligare del af deras inkomster. De hafva ju under alla dessa år, som lefnadskostnaderna alltjämt stigit, fått sätta ned sina anspråk på lifvet år efter år. För den gamla inkomsten hafva de år efter år kunnat köpa allt mindre och mindre, och skall man nu ytterligare minska inkomsten, såsom reservanternas föreslagit, kan jag icke finna annat än att det skulle vara att handla synnerligen hårdt emot dem. Med lärarne var det ett annat förhållande. De fingo alla en löneförbättring, ett så stort lönetillägg, att det blir en effektiv löneförbättring, äfven sedan afdrag för bidraget

till pensioneringen blifvit gjordt. Men detsamma är icke förhållandet med dessa tulltjänstemän.

Slutligen skall jag be att få påpeka en annan sak. Kommittéraden hafva erinrat om, hurusom svenska Riksdagen alltid ansett det vara af yttersta vikt, att alla vid tullverket anställda vore väl afönade. Det är ju alldeles uppenbart, att så bör vara, och jag behöfver icke ingå på skälen härför. Jag tror, att man bör taga äfven detta i betraktande, så att vi icke få en missnöjd tulltjänstemannakår. Ty om det äfven icke skulle alstra något ännu värre, är dock alltid den fara för handen, att detta missnöje skall föra det med sig, att nitet och intresset slappas. Men det är värdt mycket penningar för statskassan att hafva tulltjänstemän och betjante, som med lika stort nit och samvetsgrannhet som hittills fullgöra sina uppdrag.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Herr Boström: Med anledning af herr Thorssons uttalande om önskvärheten af en öfverflyttning af roddarne till vaktmästare skall jag be att få säga, att denna fråga också varit på tal inom den afdelning af utskottet, som behandlade denna tullstat, men att man där kom till den slutsats, att roddarne på vissa ställen vore behöfliga och att, äfven om de i vissa fall fingo tjänstgöra som tullvaktmästare, vore det en fördel för dem att på det sättet få deltaga i göromålen och sätta sig in i förhållandena samt sålunda göra sin första lärospån för att i sinom tid blifva vaktmästare.

En annan talare har vidrört, att det skulle vara illa ställt med kontrollen inom Västerbottens och Norrbottens län, och då jag är från dessa trakter, har jag icke kunnat låta detta passera utan att yttra några ord. Jag är visserligen icke i tillfälle att säga, huruvida detta kan vara mer eller mindre berättigadt, men jag får upplysa därom att de stationer som åsyftats lyda under Skellefteå tullstation och att där finnes en tullförvaltare, en tulluppsyningsman och ett par vaktmästare, hvartill ytterligare skulle komma — om Riksdagen bifaller det föreliggande förslaget — 2 roddare. Jag hyser dock den uppfattningen, att man kanske målat förhållandena väl ensidigt, af den nyss upplästa skrifvelsen att döma. Jag tror, att dessa tulltjänstemän göra sin plikt; och jag blir styrkt i denna min tro, då i den nyssnämnda skrifvelsen framhålles, att tulltjänstemännen skola komma att upptaga skogsvårdsafgifterna. Ty jag vill endast erinra Kammarerna om, att hvarken i Västerbottens eller Norrbottens län äro några skogsvårdsafgifter pålagda och några sådana komma ej heller att påläggas enligt den nya skogslagen.

För öfrigt anhåller jag att få biträda det af herr vice talmannen gjorda yrkandet.

Herr vice talmannen Pehrson: Jag skall be att med blott några få ord få svara på det, som nyss anförts från statsrådsbänken.

Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sade, att han vore icke allenast belåten med den behandling, frågan rönt inom

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

utskottet, utan till och med kände sig tacksam därför, tror jag, att herr statsrådet kunnat säga detsamma äfven beträffande reservanternas förslag. Det är icke så, att de pensionsavgifter, som i reservationen föreslås, skulle hårdt trycka tjänstemännen. Långt därifrån. Om vi taga några få exempel, skola kammarens ledamöter strax komma underfund därmed. I aflöningsstaten på sidan 16 i betänkandet se vi, att en öfverinspektör vid packhusinspektionen i Stockholm får i lön 4,200 kronor, tjänstgöringspenningar 2,800 kronor, summa 7,000 kronor, hvarjämte han får ålderstillägg på 1,000 kronor. Då han kommit upp till sin fulla aflöning, har han således 8,000 kronor i årlig inkomst. Skulle han icke med en sådan inkomst hafva råd att betala 175 kronor i pensionsavgift? Vi skola taga ett annat exempel. Öfverst på sidan 17 i betänkandet se vi, att en tullförvaltare vid tullkammaren i Halmstad får i lön 3,700 kronor, i tjänstgöringspenningar 1,300 kronor och därjämte 1,000 kronor i ålderstillägg, summa 6,000 kronor. Huru stor är den pensionsavgift han skulle erlägga? Jo, 135 kronor. Vi kunna taga flera exempel, om vi vilja; men det sagda torde vara nog för att visa, att de föreslagna pensionsavgifterna icke skola hårdt trycka tjänstemännen. De äro beräknade efter en viss gifven procent på lönen, icke på tjänstgöringspenningar och ålderstillägg. Det är 3% på en lön intill 3,000 kronor och vidare en tiondedels procent för hvarje hundratals kronor, tills det blir 6%, hvaröfver procenten icke får stiga. Jag tror således, att kammarens ledamöter skola finna, att ett bifall till statsutskottets hemställan äfven med den ändring, som i reservationen föreslagits, bör för vederbörande tjänstemän vara en mycket fördelaktig löneroglering. Jag ber att få erinra om, hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss nämnde, nämligen att en löneroglering icke nödvändigtvis behöfver innebära en löneförbättring. Men här är verkligen förhållandet det, att det är en löneförhöjning öfver hela linjen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Såsom medlem af läroverksutskottet anser jag mig skyldig att yttra några ord i denna fråga, då den står i nära samband med lärarnes lönerogleringsfråga.

Jag kan mycket väl förstå, att en och annan kan hysa olika mening därom, huruvida det kan vara lämpligt att, när lönerogleringar antagas redan nu innan någon pensionslag antagits, fastställa vissa pensionsavgifter, men hvad jag omöjligen kan förstå, det är, att någon kan anse lämpligt, att Riksdagen ena gången fattar beslut i öfverensstämmelse med *en* princip och andra gången i öfverensstämmelse med *en annan*. Det synes mig, som om sådant kan leda till de mest betänkliga konsekvenser. Vi hafva ju nyligen bestämt, att lärarne vid de allmänna läroverken skola vara skyldiga att vidkännas vissa pensionsbidrag, och såsom en talare här redan påvisat, förekommer bland denna lärarekår tjänstemän med vida lägre lön än någon i den kår, hvarom här är fråga, skulle komma att få. Såsom vi erinra

oss, skulle det pensionsbidrag, som vissa öfningslärare ha att erlægga, icke uppgå till mer än 15 kronor, således lägre än det minsta pensionsbidrag, som här skulle kunna ifrågakomma; och detta visar ju, att dessa lärare ha mindre lön och således mindre bärkraft att erlægga dessa pensionsbidrag än de lägst aflönade inom den kår, hvarom nu är fråga. Här ligga vidare på kammarens bord, utdelade i går, två betänkanden angående lönereglering för den vid folkskoleseminarierna och högre lärarinneseminariet anställda lärarepersonalen, i hvilka betänkanden särskilda utskottet, i konsekvens med hvad som skett i fråga om allmänna läroverkens lärare, föreslagit, att pensionsavgifter skola innehållas. Hur skulle det gå, om Riksdagen ena dagen pålägger dylika pensionsavgifter, men andra dagen underlåter det? Och huru skola vi då göra om lördag, när de nyss nämnda betänkandena skola här förekomma? Skola vi då handla i konsekvens med det beslut, utskottet nu föreslår, eller det vi fattade härom dagen? Hvad folkskoleseminarierna beträffar, äro åtskilliga af deras lärare fullkomligt likställda med elementarlärarne, så att då vi nu fastställt pensionsavgifter för de senare, är det väl omöjligt att icke bestämma sådana äfven för de förra. Men å andra sidan är en del af seminariernas lärare i sådan ställning, att de icke kunna jämföras med läroverkens lärare. Skulle man då taga ut pensionsavgifter för blott en del seminarielärare, men icke för alla? Detta vore, synes mig, alldeles orimligt.

Ang. anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Det förefaller mig således, som om konsekvensen härvidlag alldeles bestämdt fordrade, att vi i dag i den nu föreliggande löneregleringsfrågan fatta ett beslut, som är öfverensstämmande med det beslut, som vi fattade i den löneregleringsfråga, som vi härom dagen afgjorde.

För öfrigt är att märka, att statsutskottet i § 21 i det till dess betänkande hörande förslaget till aföningsreglemente för å tullverkets stat upptagna tjänstemän och betjante föreslagit följande bestämmelse:

»Den, som jämlikt § 20 är underkastad föreskrifterna i detta reglemente, skall jämväl vara skyldig att, såväl i fråga om pension och sportelinkomster som beträffande villkoren för åtnjutande af aflöning under tjänstledighet, underkasta sig de förändrade bestämmelser, som framdeles kunna varda meddelade.»

När således en pensionslag kommer till stånd — och det torde kunna ske snart nog, kanske redan nästa år, ty den har ju nu länge varit under beredning — skulle sålunda ifrågavarande tjänstemän och betjante på grund af nyss anförda bestämmelse blifva skyldiga att erlægga pensionsavgifter. Men tro herrarne, att det är bättre för dem att nu gifva dem full lön utan afdrag och sedan kanske redan nästa år minska denna lön genom att då uttaga pensionsbidrag? För min del tror jag det vara lämpligast att med detsamma bestämma lönen till det belopp, hvarmed den framdeles verkligen skall utgå, och sedan icke minska detta.

Det synes mig sålunda, som om alla skäl här tala för att kam-

Ang. anslaget
till tullverket
och förstärk-
ning af arbets-
krafterna hos
generaltull-
styrelsen.
(Forts.)

maren fattar enahanda beslut i denna fråga som i lärnarnes löne-
regleringsfråga, och således godkänner reservanternas förslag, till hvil-
ket jag ber att få yrka bifall, dock med den ändring i detsamma,
som här blifvit föreslagen.

Med herr Widén förenade sig herr *Ernst Carlson*.

Herr Zetterstrand: Jag ber först att till såväl regeringen som
statsutskottet få uttala min tacksamhet för den välvilliga behandling,
som de ägnat denna fråga. Jag har emellertid en erinring att göra
beträffande en helt obetydlig detalj i det föreliggande förslaget.

Såsom vi finna af den nu föreslagna aflöningsstaten är det me-
ningen, att de olika tjänstemännen och betjante inom de särskilda
graderna skola hafva olika aflöning med hänsyn till den olika tjänst-
göringsorten, och detta är ju alldeles riktigt. Det förefaller mig
dock egendomligt, att om man ser på de högre tjänstemännen, tull-
förvaltarna och öfverkontrollörerna, och i betjäntgraden öfverupp-
syningsmännen, skall man finna, att dessa tjänstemän och betjante i
Gefle, Norrköping och Sundsvall hänförts till samma kategori som
motsvarande tjänstemän och betjante i Göteborg, Helsingborg och
Malmö; men om vi däremot se på tjänstemän och betjante i de
lägre graderna, kammarskrifvare och vaktmästare skola vi finna, att
dessa i Gefle, Norrköping och Sundsvall hänförts till lägre grad än
sina kamrater i Göteborg, Helsingborg och Malmö. Detta förefaller
åtminstone en utomstående i viss mån inkonsekvent, och jag tror, att
en rättelse härutinnan framdeles bör ske.

Jag har endast velat påpeka detta förhållande, som jag icke anser
vara fullt riktigt.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de där-
under gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall
till utskottets hemställan och dels på bifall till det af herr vice tal-
mannen Pehrson under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann
herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja
besvarad. Herr Branting begärde likväl votering, i anledning hvaraf
nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afseende på statsutskottets
hemställan i afd. I af utskottets förevarande utlåtande n:o 8, bifaller
det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda yrkandet,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan
oförändrad.

Omröstningen utföll med 149 ja mot 56 nej; och hade kammaren alltså bifallit det af herr vice talmannen Pehrson under öfverläggningen framställda yrkandet.

Afd. II—IV.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns därefter upptaget statsutskottets utlåtande, n:o 107, i anledning af väckta förslag om anvisande af anslag för verkställande af undersökningar rörande den så kallade inlandsbanan m. m.

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.

I en till Riksdagen den 11 sistlidne mars aflåten proposition, n:o 48, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilirtningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg mellan hamnplats å bohuslänska kusten och lämplig punkt i Dalarne samt därifrån till Sveg i Härjedalen, bevilja ett anslag af 153,000 kronor och däraf på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 93,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utaf sistnämnda belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 18,000 kronor.

I anledning af denna proposition hade följande motioner blifvit inom Riksdagen väckta:

af herr *K. Bohnstedt*, motionen n:o 57 i Första Kammaren, hvaruti hemställt, att Riksdagen måtte besluta att, för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilirtningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg mellan Sveg öfver Ströms vattudal till lämplig punkt på Gellivarebanan, på extra stat för år 1905 bevilja ett anslag af 131,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att af ofvannämnda belopp under innevarande år af tillgängliga medel utanordna den del, hvartill förhållandena föranledde;

af herrar *J. Olofsson* och *S. J. Enander*, motionen n:o 258 i Andra Kammaren, hvaruti föreslagits, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 48 i hvad den afsåge anslag till undersökningar för en järnväg från bohuslänska kusten till Sveg, ville för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilirtningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg mellan Sveg i Härjedalen och lämplig punkt vid Ströms vattudal i Jämtland med alternativ öster och väster om Storsjön, hvilken bana sedan borde fortsättas till lämplig punkt å Gellivarebanan, bevilja ett anslag af 50,000 kronor att utgå för år 1905,

Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)

med rätt för Kungl. Maj:t att låta utaf nämnda belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 20,000 kronor;

af herrar *A. Bergström* och *G. Olsén*, motionen n:o 59 i Första Kammaren, med hemställan, att Riksdagen, vid beviljande af medel till undersökning för en inlandsbana i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition, behagade besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det dessa medel måtte så användas, att undersökningsarbetet samtidigt bedrefves på bandelarna norr och söder om Sveg, samt att vid undersökningen afseende fästades vid dels bandrift med elektricitet, dels att banan, såvidt utan olägenhet kunde ske, förlades intill inlandsvattendrag, som vore eller kunde tänkas blifva segelbara, till fördel för staten med afseende på trafikförhållandena;

samt af herr *I. von Stapelmohr m. fl.*, motionen n:o 61 i Första Kammaren, och af herr *A. F. Burman m. fl.*, motionen n:o 266 i Andra Kammaren, i hvilka båda motioner sammanstående föreslagits, att, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för påbörjande af fullständiga undersökningar rörande den så kallade inlandsbanan, Riksdagen ville besluta dels att för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilritningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg från hamnplats å bohuslänska kusten öfver Svegs och Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan bevilja ett anslag af 280,000 kronor och däraf på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utaf sistnämnda belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 25,000 kronor, dels ock att undersökningen skulle påbörjas och fortgå samtidigt på bandelen söder om Sveg och på bandelen norr om samma plats, så att om möjligt undersökningsarbetena å bandelarne kunde ungefärligen vid samma tid afslutas.

I sammanhang härmed hade utskottet jämväl till behandling förehaft en af herrar *D. Persson* i Tällberg och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 133, hvaruti hemstälts, att Riksdagen måtte besluta, att undersökning skulle verkställas samt plan- och kostnadsförslag upprättas för en järnväg från Siljansbanan genom Leksand, Rättvik, Boda och Ore socknar till Sveg i Härjedalen, eventuellt Östersund och Ström, samt för ändamålet anvisa ett förslagsanslag af 50,000 kronor.

Utskottet hemställde, att, med afslag af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, Riksdagen, i anledning af ofvan omförmälda af herr Bohnstedt, af herrar Olofsson och Enander, af herrar Bergström och Olsén, af herrar von Stapelmohr m. fl. och Burman m. fl. samt af herrar Persson i Tällberg och Ericsson i Ofvanmyra väckta motioner, måtte, för verkställande af fullständiga undersökningar af den omfattning, som här ofvan angifvits, rörande en normalspårig järnväg från Sveg i Härjedalen öfver Ströms vattudal till lämplig punkt

å statsbanan Gellivare—Riksgränsen, på extra stat för år 1905 bevilja ett anslag af 131,000 kronor.

Vid utlåandet hade emellertid fogats reservationer:

af herrar *F. E. Pettersson, Olsén* och *Ödman*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förvarande proposition samt de af herrar von Stapelmohr m. fl. och Burman m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte besluta dels att för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilritningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg från hamnplats å bohuslänska kusten öfver Sveg och Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan bevilja ett anslag af 280,000 kronor och därpå på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utaf sistnämnda belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 25,000 kronor, dels ock att undersökningen skulle påbörjas och fortgå samtidigt på bandelen söder om Sveg och på bandelen norr om samma plats, så att om möjligt undersökningsarbetena å bandelarna kunde ungefärligen vid samma tid afslutas;

af herr *D. Persson* i Tällberg, som ansett, att utskottet bort hemställa, att, med afslag af Kungl. Maj:ts förutvarande proposition, Riksdagen, i anledning af ofvan omförmälda, af herr Bohnstedt, af herrar Olofsson och Enander, af herrar Bergström och Olsén, af herrar von Stapelmohr m. fl. och Burman m. fl. samt af herrar Persson i Tällberg och Ericsson i Ofvanmyra väckta motioner, måtte, för verkställande af fullständiga undersökningar af den omfattning, som här ofvan angifvits, samt för upprättande af plan- och profilritningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg från Siljansbanans ändpunkt vid Insjön öfver Leksand, Rättvik, Boda och Ore samt Sveg i Härjedalen öfver Ströms vattudal till lämplig punkt å statsbanan Gellivare—Riksgränsen, på extra stat för år 1905 bevilja ett anslag af 180,000 kronor;

af herrar friherre *Gripenstedt* och *Törneblad*h; samt af herr *Sjö*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lämnades till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Herr talman, mina herrar! I den nu föreliggande kungl. propositionen om anvisande af medel för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan har det begärts anslag allenast för undersökning af en järnväg mellan hamnplats å bohuslänska kusten till Sveg i Härjedalen. Af motiveringen till detta förslag framgår emellertid tydligt, att den sålunda ifrågasatta järnvägen endast skulle utgöra en länk i ett vidsträcktare företag, nämligen en järnväg, som skulle gå från bohuslänska kusten till tvärbanan mellan Gellivare och Riksgränsen. Meningen har varit, att undersökning af hela denna sträck-

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

ning skall ske, ehuru regeringen, som ansett att undersökningen borde börja med den södra delen, icke vill denna riksdag begärt anslag för mer än denna undersökning. Att ett så omfattande företag som det, hvilket sålunda ställes i utsikt, af Riksdagen mottages med en viss betänksamhet är icke förvånande. Denna betänksamhet har tagit sig uttryck i statsutskottets utlåtande sålunda, att utskottet afstyrkt hvarje anslag till undersökning af den södra sträckningen, medan däremot, på grund af enskilda motionärers förslag, utskottet förordat anslag till undersökning af den norra sträckningen. Däremot har en reservation afgifvits utaf tre ledamöter i utskottet, i hvilken reservation yrkas, att anslag nu genast bör beviljas för hela sträckningen från bohuslänska kusten till Gellivarebanan, med iakttagande däraf, att undersökning skall påbörjas och fortgå samtidigt på bandelen söder om Sveg och på bandelen norr om samma plats. Den åsikt, som kommit till uttryck i denna reservation, är i allt väsentligt öfverensstämmande med den, som uttryckes i den kungl. propositionen. Jag kan därför redan nu säga, att denna reservation gifvetvis synes mig böra hafva företräde framför utskottets förslag.

Utskottet åberopar såsom stöd för sitt förslag, att den ifrågasatta järnvägen mellan Sveg och Gellivarebanan skulle komma att genomskära vidsträckta delar af vårt land, som hittills saknat tidsenliga kommunikationer, men som äga rika naturtillgångar i skogar, mineralfyndigheter och vattenfall m. m., samt att genom banans tillkomst dessa tillgångar skulle kunna med fördel tillgodogöras och landsdelarnas utveckling i ekonomiskt och kulturellt hänseende i hög grad främjas, hvartill komme såsom det kanske viktigaste, att, enligt hvad chefen för generalstaben framhållit, banan måste anses vara af mycket stor betydelse för vårt försvar. Jag kan naturligtvis så mycket mindre göra några invändningar mot detta utskottets utlåtande, som i mitt yttrande till statsrådsprotokollet framhålles just detsamma. Dessa omständigheter, som utskottet påpekat, äro verkligen af den vikt, att, såsom utskottet sedermera yttrar, staten icke bör underlåta att föranstalta om en fullständig undersökning rörande denna bana. Men jag tror, att starka skäl föreligga att icke inskränka denna undersökning till den sträcka, som utskottet afser, utan låta den omfatta jämväl sträckningen från Sveg till bohuslänska kusten.

I sådant hänseende vill jag först åberopa att, om den ifrågasatta järnvägen mellan Gellivare och Sveg skall medföra de fördelar man med densamma afser att vinna, det är gifvet, att den måste ställas i förbindelse med en hamnplats vid Västkusten. Såvida den ifrågasatta banan icke till öfvervägande del skall blifva en lokalbana — och det är naturligtvis icke meningen — måste den komma i förbindelse med en hamnplats, som lämpar sig för export och import. En blick på kartan visar, att vägen till en sådan hamnplats leder till Västkusten. Nu har det anmärkts, att om man bygger en järnväg mellan Gellivare och Sveg och sedan den under byggnad varande järnvägen mellan Sveg och Orsa vinner fullbordan, får man en för-

bindelse med Västerhafvet genom Orsa—Svegbanan, Mora—Vänersbanan och Bergslagsbanan. Detta är ju obestridligt sant. Men det kan väl knappast vara välbetänkt af staten, om den bygger en så betydlig järnväg som mellan Gellivare och Sveg, att låta trafiken å denna bana komma i det beroende af enskilda banor, som ovillkorligen måste blifva en följd däraf, att trafiken såväl till som från den nya järnvägen skall förmedlas genom enskilda banor. Jag tror icke, att detta skulle vara öfverensstämmande med en försiktig järnvägs politik. Skall en förbindelse mellan Gellivare och Västerhafvet komma till stånd, synes en sådan förbindelse i sin helhet böra vara i statens hand.

Vidare vill jag anmärka, att hvad utskottet anfört såsom skäl för undersökning af den ifrågasatta sträckningen gäller i allt väsentligt jämväl om den återstående sträckningen söderut. Äfven här skulle järnvägen passera genom trakter, som hafva ganska rika utvecklingsmöjligheter. Äfven på denna sträckning finns god tillgång på skogar, vattenfall och mineralfyndigheter. Jag tillåter mig i sådant hänseende hänvisa till den förberedande undersökning af frågan, som verkstälts af ingenjör Winell, hvilken undersökning åberopas i statsrådsprotokollet. Statsutskottet anmärker nu emellertid, att på den södra sträckningen redan finnas åtskilliga järnvägar. Ja, det är sant. Men om man ser på kartan, finner man lätt, huru särdeles vidsträckta områden af dessa trakter fortfarande äro mycket vanlottade på kommunikationer. Behovet af ytterligare kommunikationer i dessa landsdelar har också, det visa handlingarna i ärendet, gjort sig synnerligen lifligt känt hos dessa trakters befolkning. Att detta behof känts starkare där än norrut kommer sig väl också delvis däraf, att kultur och odling där skridit mycket längre fram än i de norra delarna. Man är därför i dessa trakter i större behof af att kunna tillgodogöra sig den häfstång för ytterligare kulturutveckling, som en järnväg innebär; och särskildt är det för dessa trakter af vikt att få en bana, som förbinder dem med Västerhafvet, hvilket de icke nu ha.

Jag skall i detta sammanhang äfven beröra en annan omständighet, som talar för att man nu icke bör lämna å sido den södra sträckningen. Den omständigheten är hänsynen till två andra järnvägsföretag, som stå på dagordningen. Det ena företaget är frågan om anläggning af en järnväg från Orsa i Dalarne till Stöa vid norska gränsen. Koncession på en sådan järnväg är sökt. Den har passerat myndigheterna och därvid afstyrkts af åtskilliga på grund däraf, att ett stort handelsområde, Västerdalarnes, skulle dragas från Sverige öfver till Norge, emedan det genom en sådan bana skulle få sina förbindelser på Norge. Om nu en längdbana kommer till stånd, som förbinder Västerdalarne med Norge, skulle denna landsdels kommunikationer kunna ordnas på ett fullt tillfredsställande sätt. Det föreligger äfven andra förslag på en dylik tvärbana, hvilka dock icke äro så långt komna. Ett annat företag, som också beröres af den nu föreliggande frågan, är frågan om fullbordandet af järnvägen Orsa—Sveg.

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

Såsom bekant har ett bolag koncession på anläggning af denna bana, och det har också i det närmaste byggt halfva banan söderifrån räknadt. Bolaget har erhållit statslån på ett ganska betydande belopp, något öfver 1,800,000 kronor. Nu har det emellertid befunnits, att de medel, hvaröfver detta bolag förfogar, icke räcka till för järnvägens fullbordande. Det fattas ett belopp på icke mindre än 2 miljoner kronor. Bolaget har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om erhållandet af ett ytterligare statslån motsvarande detta belopp. Nu är emellertid förhållandet, att i planen på undersökningen af den södra sträckningen också ingår undersökning om, huruvida icke den påbörjade järnvägen mellan Orsa—Sveg bör inkorporeras med den ifrågasatta statsbanan. Det är alldeles gifvet, att kommer en bana till stånd mellan Gellivare och Sveg, så kan man icke stanna i Sveg med mindre därifrån finnes ytterligare järnvägsförbindelse. En undersökning beträffande trakten närmast söder om Sveg är sålunda i hvarje fall påkallad.

Hvad beträffar ordningen för undersökningen har i den kungl. propositionen hänvisats därtill, att den södra delen med all säkerhet erbjuder de bästa utsikterna för att en där anlagd järnväg skall kunna blifva något rentabel. Jag tror icke, att man behöfver tveka att biträda detta omdöme. Äfven om de norra trakterna ha rika resurser, är det väl dock så, att dessa resurser ännu jämförelsevis ganska litet utvecklats. Det dröjer naturligtvis också någon tid, innan det uppsving, som en järnväg är ägnad att bereda, verkligen kan komma till stånd. I de södra delarne däremot har kulturen framskridit längre. Man kan därför redan från början hoppas ett bättre ekonomiskt resultat af en järnväg i dessa trakter. Med hänsyn därtill och då naturligtvis vid ett så kostsamt företag, som här ifrågasättes, man måste gå tillväga med stor varsamhet, har man trott, att det skulle vara antagligast, att den södra delen fortast skulle komma till förverkligande. Därför har man också ansett det lämpligast, att undersökningen till en början omfattade denna del. Om emellertid Riksdagen nu skulle bevilja anslag till påbörjandet af undersökningar både för den södra och norra delen, kan naturligtvis däremot icke vara något att invända. Resultatet af en sådan undersökning, som ju äfven bör omfatta järnvägens ekonomiska bärighet, får sedan afgöra, huru företaget skall bedrivas, därest det öfverhuvud taget anses böra komma till stånd.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade, att han hade antagit, att ett så vidtomfattande förslag skulle mottagas med misstro, och jag får säga, att för min enskilda del är så verkligen förhållandet. Jag har mottagit förslaget med ganska stort misstroende, i det att jag anser, att företaget är alltför stort. Här är fråga om att göra en vidtomfattande undersökning, en undersökning af den art, att vi tillföre i vårt land aldrig haft maken till en dylik undersökning.

Här skulle t. ex. anställas undersökningar icke allenast angående befolkningsförhållanden utan äfven om odlingslägenheter, skogs- och mineraltillgångar, vattenfall, kommunikationer och öfverhufvud alla de omständigheter, som kunna anses vara eller i en närmare framtid blifva af betydelse för trafiken å den ifrågasatta järnvägen. För en sådan undersökning skulle fordras icke allenast skogstjänstemän utan äfven geologer, praktiska jordbrukare, byggmästare, tekniker och ingenjörer m. fl. personer.

Hvad nu beträffar frågan om hvilken del af den föreslagna järnvägen som först skulle undersökas, så har, såsom herrarne finna af den kungl. propositionen, af Kungl. Maj:t uttalats den mening, att den södra delen af järnvägslinjen borde först undersökas. Af den okulära besiktning, som företagits, har framgått, att kostnaden för byggandet af denna del af järnvägen skulle uppgå till 34 miljoner kronor och, efter en beräkning af hvad denna del af banan skulle få att frakta icke allenast af skog utan äfven af människor, skulle den med en anläggningskostnad af 34 miljoner gifva en inkomst af 3,3 procent. Detta skulle vara ett skäl för att denna sträcka af järnvägen först skulle undersökas. Nu har emellertid utskottet, såsom herrarne sett, sagt, att den del af landet, som skulle beröras af denna järnväg, nämligen från bohuslänska kusten genom Värmland och Dalarne upp till Sveg, redan har ganska goda kommunikationer, och utskottet har fördenskull ansett, att denna sträcka icke behöfde undersökas, lika litet som staten borde bygga en järnväg å denna sträcka. Utskottet har i stället ansett, att undersökning af en annan sträcka borde äga rum. Kungl. Maj:t har sagt, att den norra delen af den ifrågasatta järnvägen, från Sveg upp till Gellivarebanan, icke borde undersökas förrän allra sist. Utskottet har emellertid ansett, att undersökning af denna del af banan borde ske allra först, och skälet härtill skulle vara, att chefen för generalstaben yttrat, att denna bansträcka skulle vara fördelaktig i strategiskt hänseende, hvartill komme att banan skulle vara af vikt i kulturellt afseende.

Skall man nu verkligen vidtaga denna vidtomfattande undersökning och härför bevilja det belopp, som utskottet tillstyrkt, får man väl äfven tänka sig, att staten måste bygga banan. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har till statsrådsprotokollet yttrat, »att genom en på statens bekostnad föranstaltad undersökning staten ingalunda får anses hafva utfäst sig att såsom en omedelbar följd af denna förberedande åtgärd äfven sätta i verket byggandet af en sådan bana.» Men det är äfven sagdt, att man ej heller kan begära, att enskilda personer skola bygga banan. Skall staten verkligen föranstalta om dyrbara undersökningar och tänka sig, att enskilda personer sedermera skola bygga denna järnväg, eller skall staten göra undersökningar för att sedermera själf bygga banan? eller tror man att andra skola göra det? Motiven härför äro hvarandra motsägande, och gifvet är, att om staten sagt a, så vill man nog också, att den skall säga b. Har man sagt, att undersökning skall ske, kan man

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

*Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)*

sedan icke gärna säga annat än att staten också får bygga banan, och stora ansträngningar i sådant hänseende komma säkerligen att göras på de trakter, där denna undersökning försiggått, så att staten lär nog näppeligen undgå att bygga banan. Måhända skola vi eller Riksdagen efter undersökningarna då först inse, att landet ej har bärkraft till att bygga denna järnväg. Frågan är då den, om vi ytterligare skola skuldsätta oss för järnvägsbyggnader inom landet med så betydliga belopp, som nu äro ifrågasatta. Detta kan man verkligen med skäl fråga. Vår skuld för järnvägsbyggnader uppgår, såsom herrarne veta, till emellan 300 å 400 miljoner kronor, och skall äfven denna järnväg byggas, så blir det säkerligen ännu ytterligare ett hundratal miljoner, om icke mera, som man måste upplåna. Att bygga en sådan järnväg med skattemedel lärer väl icke någon af oss anse gå an. Skattemedlen åtgå till andra ändamål, såsom till försvaret och löpande ntgifter. Det återstår då endast att låna penningar, och krediten är visserligen för närvarande — det kan jag icke säga annat — tämligen god. Fortsätta vi emellertid på det sätt, som hittills skett, att år efter år upplåna penningar — låt vara att det i de flesta fall sker för produktiva ändamål, men det finnes äfven improduktiva ändamål, som vi låna penningar för — då kan man verkligen ifrågasätta, om vi skola lyckas erhålla fördelaktiga lån.

Det är på detta sätt, som jag sett frågan, och då jag så har gjort, så har jag verkligen icke kunnat vara med om, att man nu skall taga det första steget för att sedan blifva tvungen att taga det andra. Den nu föreslagna banan från Sveg upp till Gellivarebanan skulle nästan uteslutande komma att gå genom ödemarker, där det kanske är milslånga afstånd mellan människoboningar. Bör man då verkligen bygga en järnväg där och företaga denna dyrbara undersökning? Ja, jag vill ännu en gång hemställa till herrarna, om herrarna verkligen äro betänkta på att göra detta. Vårt grannland Ryssland besinnade sig mer än en gång, innan det beslöt sig för att bygga en järnväg i de stora ödemarkerna i Sibirien. Denna bana kom visserligen till slut till stånd — det är sant — men icke förr än efter en långvarig utredning och efter mycket långt betänkande, och vi kunna ju icke alls jämföra oss med detta stora land. Därför bäst gå smått och försiktigt med sådana företag och se sig för, så att ej penningar ödslas bort onödigtvis.

Efter hvad jag sålunda anfört, så är det, herr talman, alldeles tydligt, att jag yrkar afslag såväl på Kungl. Maj:ts hemställan som på utskottets förslag.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Jansson* i Krakerud: Jag skall be att få hemställa om afslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som är afgifven af herrar *F. E. Pettersson*, *Olsén* och *Ödman*. Dock skall jag äfven anhålla att få föreslå en obetydlig ändring i reserva-

tionen, nämligen att orden »samt upprättande af plan- och profilritningar jämte kostnadsförslag» måtte utgå ur reservationen.

Utskottet säger på 27:de sidan i betänkandet följande: »Utskottet vill påpeka, att en stor del af de områden, denna bana skulle genomgå, redan är jämförelsevis väl försedd med kommunikationer.» Jag hade väntat, att utskottet påpekat hvilka trakter det var, som utskottet härmed afsåg, men det har utskottet icke gjort.

För min del ber jag att få nämna, att jag bor visserligen mycket långt ifrån den föreslagna banan — men känner likväl till dessa stora skogsvidder, hvarest en tiondel af befolkningen, därom är jag alldeles öfvertygad, förvisso aldrig har sett en järnväg. Nu är det ju alldeles gifvet, att det icke har stor betydelse, att befolkningen icke sett en järnväg. Viktigare är, att de stora skogar, som där förefinnas, komme att tillvaratagas, hvarjämte jordbruket komme att utvecklas så, att man här skulle kunna samla många, många miljoner kronor, om det funnes kommunikationsleder. Om dessa trakter kunde jämföras med sådana bebyggda trakter, som hufvudsakligen sysselsätta sig med jordbruk, då kunde man ju sätta i fråga, om de icke skulle kunna reda sig, äfven om de ha en 8, 10 mil till närmaste järnvägsstation. Så är emellertid icke förhållandet med skogsbygden. Där man sysslar med jordbruk, kan man förädla jordbruksalstren och frakta dem mycket långt efter häst till närmaste järnvägsstation, ty dessa frakter bli hvarken stora eller dyra eller många. Däremot förhåller det sig icke så med skogseffekter; de må nu ha ett värde af hur många hundratusental kronor som helst, så får befolkningen helt enkelt gå och se på dessa värden och kan ej draga nämnvärd nytta af dem.

Nu nämnde en statsutskottsledamot, att vi äro skyldiga, jag tror han sade 400 miljoner kronor för järnvägar. Det kan ju låta, som om detta skulle vara en ganska stor summa, men jag hemställer till samma statsutskottsledamot, hur han tänkt sig det skulle vara i vårt land, om vi ej hade dessa järnvägar. Tror herr Sjö, att landet skulle vara rikare, om vi ej hade denna skuld, men vore i saknad af järnvägarna? För min del är jag fullkomligt öfvertygad om, att herr Sjö ej skulle vilja byta ut dessa järnvägar mot fyra hundra miljoner kronor. Det förhåller sig naturligtvis på samma sätt med nu förevarande förslag. Det är gifvet, att, om den nu föreslagna banan skulle komma till stånd, af de skogar, som nu stå där och förruttna och icke kunna tillvaratagas på något nämnvärdt sätt, till och med i trakter, där endast en del skulle kunna tillvaratagas, ändå af affallet skulle kunna åstadkommas rätt många miljoner kronors värde, som utan tvifvel skulle komma landet till godo.

Om utskottet, i stället för att säga, att det är många af ifrågasvarande trakter, som hafva järnvägar, hade framhållit, att det finns åtskilliga trakter, som mycket väl skulle kunna förses med järnvägar, om denna kungl. proposition skulle blifva afslagen, skulle man ha kunnat instämma med utskottet, ty man finner på sidan 7, att det

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

*Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)*

är föreslaget åtskilliga, för att icke säga många, tvärbanor öfver till Norge. Vill man nu gå den vägen, att norra delen af landet skall få sina utfartsvägar till Norge, och man således kommer i den ställningen, att norrmännen bli ägare till en stor del af dessa skogar, då kan jag förstå utskottets skäl. Hyser man däremot den åsikten, att det skulle vara bättre, att nämnda skogar bibehållas i svenska händer och afverkas och exporteras af svenskarna, synes det mig, som om det varit önskligt, att utskottet bifallit Kungl. Maj:ts proposition. Jag tror således, att om man betraktar denna fråga uteslutande från svensk synpunkt och ej, som jag skulle vilja kalla det, från orts-intressenas synpunkt, borde man kunna komma till den öfvertygelsen, att det är skäl att bifalla det förslag Kungl. Maj:t härutinnan framlagt.

För min del skall jag icke upptaga kammarens tid längre, utan jag ber att få vidhålla det yrkande, jag nyss framställt.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det torde nog vara ett enastående förhållande att planera ett så vidlyftigt järnvägsföretag som det här föreliggande af utskottet föreslagna, utan att man därvid angifver huru man tänkt sig en utfartsväg. Denna min anmärkning gäller naturligtvis endast utskottets förslag och drabbar icke Kungl. Maj:ts. Men det får jag säga, att i valet mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ställer jag mig det oaktadt obetingadt på det senares sida, och jag skall söka gifva skäl för denna min uppfattning. Utskottet lämnar den frågan öppen, hvar man i framtiden skall finna en utfartsväg, därest den af utskottet förordade undersökningen skulle komma till stånd, Kungl. Maj:ts förslag återigen omfattar, såsom herrarne finna, ett så stort och dyrbart företag, att jag för min del ej kan biträda detsamma, då jag är fullt öfvertygad därom, att det står att vinna en mycket ginare och billigare utfartsväg, än den af Kungl. Maj:t föreslagna. Redan innan Kungl. Maj:ts proposition i ämnet aflämnats till Riksdagen, väckte herr Ollas Ericsson och jag en motion, hvori vi föreslagit

»att Riksdagen må besluta, att undersökning skall verkställas samt plan och kostnadsförslag upprättas för en järnväg från Siljansbanan genom Leksand, Rättvik, Boda och Ore socknar till Sveg i Härjeådalen, eventuellt Östersund och Ström, samt för ändamålet anvisa ett förslagsanslag af 50,000 kronor.»

Enligt detta vårt förslag skulle man sammanbinda den s. k. Orsa—Svegbanan med den af oss föreslagna järnvägen och sedan draga fortsättningen ned emot Siljansbanans ändpunkt vid Insjön och vidare utefter den järnväg, som går till Borlänge — eventuellt med inköp af densamma — och därifrån öfver södra Dalarnes järnväg till Krylbo. Vid Borlänge träffar Siljansbanan den s. k. stora Bergslagsbanan, hvarigenom man finge en mycket kraftig och bra kommunikationsled för den trafik, som skulle gå till Göteborg. Öfver södra Dalarnes järnväg kommer man till Krylbo station, den stora järn-

vägsknut, hvarest statsbanor möta från såväl Örebro med omnejd som Uppsala och Stockholm. På detta sätt tycker jag, att man skulle kunna tillgodose alla rimliga anspråk och intressen. Tar man sedan hänsyn därtill, att staten redan nu har fordringar af södra Dalarnes och Siljans järnvägar till ett sammanlagdt belopp af i rundt tal 3¹/₂ miljoner kronor, skulle ett inköp af dessa banor ej komma att förorsaka staten något afsevärdt utgiftsbelopp.

Orsa—Svegbanans bolag befinner sig för tillfället i sådant ekonomiskt trångmål, att det har varit starkt ifrågasatt att till denna Riksdag proposition skulle inkomma med anhållan om att detta bolag skulle beviljas ytterligare ett lån, utom det till hvilket det varit berättigadt och som det redan förut har fått, på ungefär 2 miljoner kronor. Vi ha då ansett, att det vore bättre, att staten öfvertog byggandet af och äganderätten till denna järnväg, än att staten lämnar ett nytt lån och på det sättet riskerar att förlora en del af det utlånade kapitalet. För öfrigt är det gifvet, att man måste förutsätta, att, om det af utskottet nu tillstyrkta förslaget blir en verklighet, den öfre delen af banan har mindre möjlighet till trafikinkomster. Om staten ej inköper Orsa—Svegbanan, skulle staten således genom en dyrbar järnvägsanläggning komma att tillföra en privatbana inkomster, hvilka eljest skulle tillfalla staten, om den vore ägare af hela sträckningen. Nu har det invändts, att man borde gifva utfartsvägen en annan riktning för att kunna frakta malm öfver till Värmland o. s. v. Är det då lämpligt, att, om detta är riktigt att malm behöfver fraktas från Norrland till Värmland — hvilket jag ingalunda vill bestrida — man bygger en ny och så ofantligt kostsam bana parallellt med Mora—Vänerns järnväg? Det går mycket väl för sig att leda den frakt, som bör gå åt det hållet, öfver Orsa—Mora och sedan på Mora—Vänernsbanan, så att äfven Värmland kan blifva tillgodosedt i det afseendet. Enligt vårt förslag skulle Göteborgs stad och Stockholms stad med närliggande orter blifva fullt tillgodosedda och kunna komma i direkt förbindelse med denna storartade järnvägslinje.

Såsom herrarne finna, har jag därför också tillåtit mig att emot utskottets hemställan afgifva en reservation, till hvilken jag nu i korthet ber att få yrka bifall.

Herr Olsson i Heden: Då jag först läste den kungl. propositionen, glädde den mig icke allenast därför att den förordar en fullständig undersökning af södra delen af den s. k. inlandsbanan, utan också därför att man ställde i perspektiv att i en snar framtid verkställa en grundlig undersökning af möjligheten för banans utsträckning upp till Gellivare. Det är ju bekant, hurusom under de sista åren såväl bland de enskilda som i pressen med mycken styrka framhållits den ofantligt stora betydelsen af att söka så långt det är möjligt bibehålla vår omsättning, om jag så må kalla det, bibehålla vår export och import för oss själva, och i vårt eget land söka förädla våra produkter.

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

*Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)*

När jag fick se utskottets utlåtande, förvånade det mig emellertid särskildt, att utskottet kunnat komma till ett sådant resultat, som det nu föreliggande, trots de starka skäl som talade för en helt annan motivering, än den på hvilken utskottet byggt sitt utlåtande. Vi veta, att med afseende på den södra delen af den s. k. inlandsbanan har på tillskyndan af representanter för några vissa län en föregående okulär undersökning blifvit verkställd. Denna undersökning har ju lämnat ett mycket tillfredsställande resultat, så att kungl. järnvägsstyrelsen, som meddelat detta resultat, kunnat uttala sig till förmån för en fullständig undersökning.

Ur själfva klämman till k. järnvägsstyrelsens utlåtande anhåller jag att få uppläsa blott ett par punkter, i hvilka det heter:

»att genom förslagets förverkligande det inre landets exportkällor, särskildt västra Dalarnes — detta betydande område med dess vidsträckta och värderika skogar och förutsättningar för utveckling äfven inom stenindustrien — skulle bringas i omedelbar förbindelse med svensk hamnplats, hvarigenom dels exporten, som för närvarande visade en stark tendens att gå öfver Norge till gagn för det norska intresset, och inflytandet i dessa rent svenska bygder kunde bevaras åt Sverige och dels gränstrakterna mot Norge, hvilka nu hade sin lättaste samfärdsel med Norge, beredas tillfälle att fastare tillknyta sina ekonomiska förbindelser med det egna fäderneslandet;

att för det betydande bohuslänska fisket ställdes i utsikt nya direkta handelsförbindelser med det inre landet;

att, då ifrågakommande trakter ägde rikedom på skog, hvars förkolning m. m. lämpliga affallsprodukter och hvars virke af smärre dimensioner för närvarande icke kunde i saknad af tidsenliga kommunikationer komma till användning, samma produkter och virke skulle kunna i väsentlig mån tillgodogöras; samt

att genom de ökade tillfällena till arbetsförtjänst å orten, som inträdde på grund af den stegrade rörelsen och jordbrukets förbättrade ställning, folkmängdens tillväxt i dessa trakter kunde väntas ökad och migration förminsкас.»

Det är, såvidt jag kan se, så djupt ingripande frågor, som här berörts, och här ha framhållits syftsmål af så stor fosterländsk betydelse och gående just i den riktning, som man nästan dagligen talar och arbetar för och som man bör ha till ögonmärke för alla sina sträfvanden, att det är alldeles obegripligt, att man ej vid ärendets behandling i utskottet i ringaste mån tagit hänsyn till detta. Utskottet säger nämligen här till en början:

»Det synes emellertid utskottet ingalunda vara ådagalagdt, att den omförmälda järnvägen bohuslänska kusten—Sveg är af den betydelse, att staten bör direkt inskrida för att bringa densamma till utförande.» När jag ställer detta utskottets »ådagalagdt» gent emot den verkliga utredning, som ligger till grund för järnvägsstyrelsens uttalande, kan jag ej hjälpa, att jag måste tillmäta detta uttalande en vida större och mera afgörande betydelse än detta utskottets nakna:

»finner ej ådagalagdt». Utskottet har ej på något sätt åberopat eller presterat någon som helst bevisning, som kan gendrifva hvad järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:t framhållit såsom tungt vägande skäl och synpunkter i fråga om detta förslag.

Utskottet säger vidare: »Såsom framgår af det utlåtande, chefen för generalstaben afgifvit i ärendet, kan nämligen denna bana icke tillmätas något större värde för försvaret, och de militära fördelar, som under vissa förutsättningar skulle kunna dragas af densamma, äro, enligt hvad generalstabschefen uttryckligen förklarar, ej af sådan art, att deras tillgodoseende i någon mån bör tillåtas föranleda åsidosättandet af andra viktigare kommunikationsintressen.»

Här sätter ju utskottet — och det kanske är af skäl, som vi ej känna och som måhända det ej är lämpligt att här beröra — de strategiska synpunkterna framför de kulturella. Jag undrar ändå, om det är välbetänkt, att, medan vi anstränga oss till det yttersta på alla sätt för militära ändamål, vi samtidigt åsidosätta de kulturella krafven. Jag undrar, om ej de sistnämnda äro viktigast att hafva till ögonmärke och om vi ej böra utveckla och förkofra dem för att kunna bära de bördor, som äro pålagda för militära ändamål. Jag kan ej hjälpa, att, trots att jag gärna vill erkänna, att det är af mycket stor betydelse, att vi kunna försvara vårt fosterland, jag likväl finner det vara af lika stor, ja kanske större betydelse, att vi söka utveckla oss så, att vi verkligen ha något att försvara, och att vi göra allt hvad vi kunna på det området först och främst, och därefter, så långt krafterna medgifva, göra allt hvad vi kunna för de militära ändamålen. Men jag kan för min del ej godkänna, att man ställer de militära krafven framför de kulturella.

Herr Sjö omnämde, att han fann denna framställning vara något, som man aldrig sett maken till, på grund af frågans vidd och omfattning, och han nämnde i sammanhang med detta, att det skulle fordras kapaciteter på så många olika områden för att kunna verkställa den utredning, som här ställes i perspektiv och som enligt den här föreliggande planen skulle utföras. Men jag vill då blott säga, att det är just därför, att denna fråga är af så stor betydelse för landet, som den är af så stor omfattning; och den omständigheten, att det behöfves så många olikartade kapaciteter för frågans utredning, visar ju äfven, huru viktig frågan från många synpunkter är för vårt kulturella lif. Jag kan således ej se annat, än att hvad herr Sjö påpekade talar emot hvad han med sitt anförande ville ha bevisadt. Ty frågan är som sagdt stor och kräfver en genomgripande utredning; och det är just denna omständighet, som visar frågans stora betydelse från fosterländsk synpunkt.

Herr Sjös anmärkning med afseende på vår stora statsskuld och våra utsikter att i framtiden få låna pengar har herr Jansson i Krakerud redan besvarat. Men annars hade jag tänkt ställa på herr Sjö den frågan, om han, ifall vi skulle få kvitta hela vår statsskuld, skulle vilja göra detta mot att afstå från våra järnvägar. Jag tror

Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)

det icke, utan min åsikt är, att de pengar, som vi använda på järnvägsanläggningar, äro väl använda, äfven om vi få betala en mellanafgift i annuitet och ränta. Jag anser därför, att det ej vore någon fördel för oss att afstå från järnvägarna mot att kvitta vår statsskuld. Jag tror, att vår bärkraft skulle på det sättet så mycket försvagas, att vi skulle komma att stå oss mycket sämre än nu. Samma uppfattning har jag beträffande denna järnvägsfråga, för den händelse nämligen detta företag skulle komma att förverkligas. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten på, att det här ej är fråga om ett beslut att bygga en bana utan blott om en undersökning; och Kungl. Maj:t har ju betonat, att man genom ett beslut om verkställande af en dylik undersökning icke på något sätt skulle gifvit på hand, att man snart skulle fatta beslut om äfven banans byggande. Man önskar ju här blott en *undersökning* för att få utrönt, huruvida denna plan är så värd att beaktas, som man man och man emellan tror.

För öfrigt är det en annan omständighet, som gör, att man icke blott man och man emellan utan äfven i pressen uttalat önskvärheten af att få en sådan undersökning till stånd. Det är nämligen den omständigheten, att vi därigenom skulle kunna få se, huruvida vi skulle kunna kvarhålla inom vårt eget land den trafik, som allt mer och mer tenderar att draga sig till Norge. För att motarbeta denna tendens har till och med Riksdagen fattat beslut med afseende på beviljandet af koncessioner åt dylika järnvägar, så att sådana ej skulle kunna beviljas, förrän Riksdagen uttalat sig därom. Alla omständigheter och icke minst denna synpunkt visa således tydligt, att denna utredning är af särdeles stor betydelse.

Den omständigheten, att Orsa—Svegbanan, som herr Persson i Tallberg talade om, existerar under ganska blygsamma omständigheter med hänsyn till sina finanser, kan jag ej finna bör uppmuntra oss att förverkliga herr Perssons förslag, ty den bevisar ju, att en bana i Norrland bär sig illa ensamt för sig och den visar, att, om vi skola tänka på ett sådant projekt, vi äfven måste tänka på att med banan komma ut öfver sådana områden, som kan gifva några trafikinkomster. Och detta sammanfaller äfven med utskottets förslag, för så vidt det går ut på att rekommendera det mest omöjliga, om jag så får säga, ur ekonomisk synpunkt. Ty jag tror, att alla äro öfverens om, att ifrån en sådan synpunkt är en banbyggnad i Norrland, sådan som här föreslagits, ej att förorda; men å andra sidan blir den af betydelse, då den kommer i förbindelse med stora pulsådorr, så att det måste anses vara en plikt för oss att gå med på ett förslag om undersökning af hela sträckningen.

Jag vill, som sagdt, ytterligare betona, att det här ej är fråga om att fatta beslut om byggande af den föreslagna järnvägen utan blott om en undersökning, och en undersökning, som man ju här så mycket talar om; och jag kan ej säga annat än att det har mycket förvånat mig, att förslaget mötts här på sätt som skett; och jag kan ej alls förstå, att ej alla krafter enigt arbeta på ett dylikt förslag,

där hela vårt lands intressen så långt som möjligt skulle sammanfalla.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i herr Janssons i Kra-kerud yrkande.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Jag har redan vid remissen af denna kungl. proposition haft tillfälle att yttra några ord i frågan, och jag har ej egentligen mycket att tillägga därtill. Men jag vill nu, därför att jag deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet och hört åtskilliga skäl för och emot detsamma, lämna några ytterligare upplysningar, hvarför jag kommit till det resultat jag gjort, nämligen att instämma i den reservation, som åtföljer be-tänkandet.

I Bohuslän, Dalsland, Värmland och Västerdalarne har det på senare åren varit en kraftig rörelse för att få en samfärdsel till stånd med Västkusten. Det har gjorts icke så små uppoffringar både från enskilda och kommuner för att få en dylik undersökning till stånd. Det synes således hafva varit intresse för saken; och om man vill mäta intresset med penningar, så synes detta intresse verkligen vara ganska stort, hvilket jag ej förmodar, att någon vill förneka.

Det har sagts i utskottets betänkande, att dessa delar af landet äro jämförelsevis väl tillgodosedda med kommunikationer. Jag är icke den, som bör svara på den saken, då det nog kommer andra talare, som göra det; ty den del af landet, jag tillhör, har icke skäl att klaga, sedan vi fått bohuslänsbanan färdig, men det finnes verk-ligen vissa trakter i Värmland och Dalarne, som äro i stor saknad af kommunikationer, och det gäller att rädda det handelsområde, som dessa trakter utgöra, åt Sverige. Norrmännen hafva däremot ett all-deles motsatt intresse; de vilja efter gamla vanan exportera alla våra skogar öfver sina hamnar och dra förtjänsten därpå. De anse, natur-ligtvis af erfarenhet, att vi icke äro tillräckligt påpassliga och vakna för att se upp och tillvarataga våra intressen.

Om man lägger märke till huru banorna ligga, så skall man finna, såsom jag under förmiddagens debatt påpekade, att Sverige endast är ett uppland för Norge, och att Norge är i den lyckliga ställningen att ligga framför oss vid västerhafvet. Men vi ha dock västerhafvet intill vårt land, och vi behöfva således icke, som vår östra granne, slå oss fram till västerhafvet, sedan Bohuslän lagts till Sverige.

Nu gäller det att taga vård om hvad vi hafva; vi böra i foster-ländskt intresse söka skaffa oss utfartsvägar på egen grund, så att vi icke alltid bli ställda i beroende af en främmande stat, låt vara att det är ett broderland. Det är hvarken politiskt eller ekonomiskt klokt. Detta framstår alldeles klart, då man kan beräkna, att ut-skeppningshamnen tar halfva vinsten på det utskeppade virket och skogsägarne den andra. Då utskeppningshamnen tar lika mycket som den, som har skogen, skall alltså i detta fall Norge ha lika

Om anslag för verkstäl-lande af un-dersökningar rörande den s. k. inlands-banan m. m.
(Forts.)

Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)

mycket som Sverige i förtjänst af våra egna skogar. Detta är en sak, men det är icke nog därmed.

En annan sak, och kanske den allra viktigaste, torde vara, att vi böra söka kvarhålla vår egen befolkning inom landet, såsom det nyligen vid behandlingen af en annan fråga så lifligt framhölls. När fråga var om förlängningen af vår bana däruppe i Norrland mot därvarande riksgräns, talades det så vackra ord att bevara den svenska kulturen och bevara den svenska befolkningen åt Sverige. Det ha vi försökt göra på den vägen och skola alltjämt försöka så göra. Men det är ingen, som här talat om att bevara Sverige åt svenskarne på denna linje. Det synes icke vara någon, som tänker på det, utan den tanken har man, så att säga, kastat öfver bord. Här skall man öppna dörrarne, här skall man icke bevara, hvarken handelsintressen eller kulturintressen. Detta tycker jag för min del är ett något — minst sagdt — egendomligt handlingssätt.

Jag står på den breda grundvalen att hvarken företräda ett egentligt bohüslänsintresse eller ett egentligt norrlandsintresse eller något annat specialintresse, utan ett stort fosterländskt intresse, nämligen att få en bana genom dessa ödemarker — snart sagdt — den på järnvägskartan hvita fläck, som ligger invid vår västra riksgräns. Det är det frågan gäller.

Nu kan man säga, att därför att jag är ifrån västra Sverige, talar jag för den västra delen, och därför att norrlänningarne äro ifrån norra Sverige, tala de för norra delen. Ja, det är naturligt, ty hvar och en känner naturligtvis bäst hvad som fattas i den ort, där han har sitt hemvist. Men å andra sidan må vi komma ihåg, att vi äro hvarken norrlänningar eller bohüslänningar på detta ställe, utan här äro vi framför allt svenskar, och söka göra allt för hela fosterlandet. Hvad är då naturligare, än att vi räcka hvarandra handen för att få en undersökning af det hela, och icke besluta att undersöka en bit först och en annan bit sist? Det är den stora frågan, och då bör det icke bli någon strid. Ty när det gäller fosterlandet, böra vi ena oss. Så stor är nämligen denna fråga, att den bör kunna ena oss alla, och äfven de delar af landet, som äro relativt väl tillgodosedda med järnvägskommunikationer, de södra, böra gå med oss — och hade jag förmåga att klart framlägga alla skälen, skulle äfven representanterna från dessa orter inse frågans stora innebörd.

Vi måste i allmänhet mera tillgodose våra näringar. Det har talats om egna hem, och att vi skulle upprätta sådana för att hämma emigrationen, och man tillsätter kommissioner och kommittéer för att utreda frågan, huru man skall förekomma emigrationen. Här är ett tillfälle att bereda vårt folk egna hem i stor skala. Här är vårt »vilda västern». Låt oss göra som amerikanarne i sitt vilda västern göra för att framlocka alla de utvecklingsmöjligheter, som finnas här, just genom att framdraga järnvägslinjer och sätta våra starka svenska armar i rörelse för att kultivera landet. Så göra, som sagdt,

amerikanarne; de gå till väga på annat sätt än vi. De dröja icke med anläggandet af järnvägar, tills de kunna beräknas bli bäriga, utan tvärtom, de resonera som så: förrän kommunikationer kommit till, är ingen utveckling möjlig. Därför det första de göra är att lägga ut järnvägen, och sedan kommer nog alltid industrien och befolkningen efter.

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

Vi böra således icke göra upp våra beräkningar efter hvad som nu är, utan efter hvad som skall bli. I våra vattenforsar, i våra berg, i våra mineralier, i våra stora skogar på den ifrågasatta bansträckningen äga vi utvecklingsmöjligheter så stora, att vi icke ens kunna ana det. Därför skola vi betrakta denna undersökning, som här är föreslagen, icke såsom en undersökning i egentlig mening utan såsom en upptäcktsfärd. Vi ha mycket att därunder upptäcka, troligen mera än någon har en aning om. Vi ha icke längre råd att undvara så stor del af fosterlandet, vi ha icke råd att låta en stor del däraf, så att säga, ligga för fåfot.

Härmed har jag sagt det hufvudsakliga af hvad jag velat säga; mycket, mycket mer skulle kunna sägas i denna stora fråga, men jag har försökt framlägga allt på en så bred grundval, att en hvar bör kunna inse, att jag åsyftar det stora helas väl.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den af ett par förstkammarledamöter och mig afgifna reservation, med den förändring, som föreslagits af herr Jansson i Krakerud.

Herr Berggren: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har afstyrkt Kungl. Maj:ts proposition om verkställande af fullständig undersökning för anläggande af en statsbana från Sveg till Bohuslän, hvaremot det funnit skäl tillstyrka en dylik undersökning af den del af den s. k. inlandsbanan, som skulle sträcka sig norr om Sveg till lämplig punkt å statsbanan Gellivare—Riksgränsen.

Ehuru jag anser, att en undersökning af den ifrågasatta norra delen af banan är af behovet påkallad, skall jag dock icke närmare yttra mig därom, enär utskottet, som sagdt, redan föreslagit en sådan undersökning. Men däremot skall jag be att få yttra några ord angående den af utskottet afstyrkta undersökningen af banans södra sträckning från Sveg till bohuslänska kusten.

De trakter, den ifrågasatta inlandsbanan söder om Sveg skulle genomlöpa, innehålla en skogsareal af omkring 3 å 4 miljoner hektar, hvaremot den odlade jorden är jämförelsevis liten, upptagande endast cirka 180,000 hektar. Här af framgår, att skogsbruket i dessa bygder är af synnerligen stor betydelse för befolkningen, och i själfva verket förhåller det sig så, att den är minst lika mycket beroende af skogen som af åkern. Hvad har då den föreslagna banan för betydelse för skogshandteringen? Jo, den skulle sätta befolkningen i stånd att på ett tillfredsställande sätt ordna sin skogshushållning. Endast förekomsten af en järnväg medför den förmånen, att trävaruförädlingen kan lokaliseras till de särskilda produktionsorterna. Med nuvarande

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

kommunikationer är detta omöjligt. Från de respektive afverkningsplatserna måste virket nu flottas till förädlingsverken, som äro belägna vid eller i närheten af järnvägar eller sjöfartsleder, hvarifrån den förädlade varan sedan sändes till exportplatserna. Därigenom går befolkningen i de orter, där virket produceras, miste om betydande inkomster och arbetsförtjänster.

Annorlunda blefve förhållandet, därest en järnväg komme till stånd. Virket kunde då förädlas å de särskilda produktionsorterna och därstädes åstadkomma en trävaruindustri, som tillförde ortsbefolkningen ökade inkomster och rikare tillfällen till arbetsförtjänst.

Detta är likväl icke den enda fördelen af banan. Den skulle dessutom göra det möjligt att på ett mera rationellt och inkomstbringande sätt, än hvad nu är fallet, sköta skogarna. Såsom förhållandet nu är, måste vid afverkningen betydande virkeskvantiteter lämnas kvar i toppar och annat affall. De dyra transportkostnaderna lägga nämligen ett bestämdt hinder i vägen för att tillvarataga skogen på ett mera ekonomiskt sätt. Dessutom innehålla åtminstone de värmländska skogarna stora kvantiteter björk, som nu i brist på kommunikationer är så godt som alldeles värdelös.

Utom förenämnda fördelar skulle den föreslagna banan ock medföra det icke oväsentliga att i afsevärd mån höja skogens värde och på samma gång egendomsvärdena.

Som jag förut nämnt, är befolkningen i de trakter, som skulle beröras af järnvägen, i hög grad beroende af skogen. Men äfven jordbruket i dessa trakter hvilar till stor del på skogen såsom ett ekonomiskt underlag. Jordmånen är icke öfverallt den bästa, hvar till kommer mindre fördelaktiga klimatiska förhållanden. Detta gör, att ett själfständigt jordbruk där icke med framgång kan idkas. Skogshandtering och jordbruk äro med hvarandra innerligt förenade, den förra stödjande den senare. Skogen utgör så att säga det ekonomiska stöd, hvarpå jordbruket hvilar. Och skogen är ett oeftergiftigt villkor för att en själfständig jordbrukarebefolkning i dessa trakter skall kunna existera. I samma mån som skogshandteringen höjes och göres mera ekonomiskt stark, höjes också jordbruket.

I sin nuvarande utveckling lämnar jordbruket utkomst och näring åt blott omkring 40 procent af en ingalunda fåtalig befolkning. Men då ifrågavarande orter innesluta jämförelsevis mycken odlingsmark, kan detta missförhållande under förutsättning af förbättrade kommunikationer väsentligen förminsкас, särskildt finnes det ganska rika tillfällen till odling af myrmarker.

Hvad boskapsskötseln beträffar, hyser jag den uppfattningen, att densamma flerstädes skulle kunna drifvas med betydande framgång och i hög grad uppblomstra, därest möjlighet för afsättning af ladugårdsprodukter förefunnes. Såsom förhållandena nu äro, lämnar den jämförelsevis alltför ringa afkastning.

Jag har talat om banans vikt och betydelse för träindustrien och skogshushållningen. Klart är, att en annan industri skulle följa

denna i spåren, om bättre transportmöjligheter i ifrågavarande orter åvägabragtes. En omständighet, som talar härför är, att de trakter, som af banan skulle genomskäras, i allmänhet äro rika på större och mindre vattenfall, för hvilka nu till en icke ringa del ingen användning finnes.

Efter att hafva påpekat dessa förhållanden skall jag be att få säga några ord om banans allmänna betydelse för landet.

När jag nu går att yttra några ord därom, vill jag anmärka, att jag i första hand liksom förut fäster mig vid inlandsbanans södra del, Sveg—Bohuslän. För att klargöra dess betydelse är det nödvändigt, att den betraktas i förening med andra förslag till förbättrade kommunikationer i de trakter, hvarom här är fråga. Behofvet af kommunikationer har lifligt varit känt och insedt sedan öfver 20 år tillbaka. Och många olika förslag till afhjälpande af detta behof hafva framkommit. De kunna sammanfattas i tre kategorier: tvärbanor till befintliga norska järnvägar, statsbana till hamn vid bohuslänska kusten och bibanor till svenska järnvägsnät. Bland förra slaget af banor må nämnas Orsa—Stöa—Elverum, å hvars svenska del, Orsa—Stöa, ansökan om koncession ligger hos Kungl. Maj:t, Malung—Södra Finnskoga—Flisen, Malung—Torsby—Kongsvinger samt Åmot—Mysens station på Smaalenebanans östra linje. I fall den nu föreliggande inlandsbanan ej kommer till utförande, är mer än sannolikt, att en del tvärbanor komma att byggas från Dalarne och Värmland, synnerligast som dessa från Norge mötas med lifigaste intresse och därifrån kunna beräkna pekuniärt understöd.

Nu förstår en hvar, att följden af dessa tvärbanor skulle blifva den, att gränstrakterna mot Norge ända från Gellivarebanan till Bohuslän skulle läggas under norskt handels- och affärsintresse. Och hvad detta innebär, är lätt att inse, då man betänker, att en stor del af landets förnämsta skogar just äro belägna i dessa trakter. Handelsvinsten på virket från dessa skogar skulle uteslutande komma norska affärsmän till godo, hvarförutom betydande förtjänster af virkesförädling och exportfrakter skulle tillflyta Norge. »Sverige blefve kassakistan, Norge förvaltaren», såsom en framstående svensk man vid ett tillfälle uttryckte sig.

Jag missunnar visst icke Norge dylika förmåner, men en annan sak är, om Sverige har råd att på detta sätt slösa med sina tillgångar. Det synes mig, som om det vore mera öfverensstämmande med sund finanspolitik att, så långt det går för sig, i främsta rummet tillvarata sina egna intressen. Och att de ifrågasatta tvärbanorna icke på något sätt stämna öfverens härmed, är alldeles påtagligt.

Utskottet påpekar, att en stor del af de områden, som inlandsbanan skulle genomgå, redan är jämförelsevis väl försedd med kommunikationer. Huru utskottet kunnat komma fram med ett sådant påstående, är mig alldeles oförklarligt. Förhållandena i Värmlands nordliga och nordvästra delar äro nämligen i kommunikationshänseende sådana, att man för att finna något därmed jämförligt

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

måste taga sin tillflykt, icke till någon trakt inom Svea- och Göta-land, ty någon sådan finnes ej där, utan till de norrländska landskapen Härjedalen, Jämtland och i synnerhet Lappland. Detta påstående kan visserligen synas vara ofverdrivet, men jag skall strax visa, att det stämmer med verkligheten och icke är så djärf, som det kanske synes för många.

Från mitt hem, beläget i Öfre Fryksdalen, har jag ej mindre än 11 — säger 11 — mil till Kils station å nordvästra stambanan. Denna ligger dock icke närmast. Sedan den smalspåriga banan Karlstad—Hagfors nu tillkommit, finnes en station därå, som ligger nära 4 mil närmare. Utom berörda järnvägsstationer finnes en i Norge, Kongsvinger, dit afståndet från mitt hem är drygt 7 mil.

Hvad nu blifvit sagdt om järnvägskommunikationerna i Fryksdalen äger jämväl i full utsträckning sin tillämpning på öfre delarna af Värmlands älfdal och, ehuru i ringare mån, äfven på sydvästra Värmland.

Under sådana förhållanden kan man visserligen icke påstå, att åtminstone dessa områden äro väl försedda med kommunikationer. För min del känner jag ej till mer än ett område i dessa trakter, som med skäl kan sägas ha nöjaktig järnvägsförbindelse, och detta område, Jösse härad, ligger vid den del af nordvästra stambanan, som sträcker sig från Arvika till Charlottenberg. Möjligen har utskottet tänkt på vissa områden i Dalarne och Bohuslän, där behofvet af kommunikationer skulle vara mindre starkt framträdande. Därom har jag dock mindre kännedom.

Utskottet torde emellertid med kommunikationer ha menat andra samfärdsmedel än järnvägar. Sant är, att vissa delar af Värmland ha vissa sjöfartsvägar, och hvad särskildt Fryksdalen beträffar, så ha vi där de långsträckt Frykensjöarne, som bilda en ingalunda oviktig förbindelseled under den blidare årstiden. Men denna förbindelseled är i alla händelser otillfredsställande; den har icke kunnat åstadkomma någon nämnvärd utveckling i de här omhandlade bygderna. Andra kommunikationer utgöras af åtskilliga flottleder, och flottleder, tycker man, skulle kunna täfla med järnvägarne, när det gäller fraktandet af gröfre virke. Men detta är dock ingalunda alltid förhållandet. Flottlederna ha många olägenheter med sig, bland annat den, att en stor del virke sjunker, hvarigenom deras begagnande icke alltid blir billigare än frakten å järnvägar.

Att en stor del af de trakter, banan skulle genomlöpa, lider af abnorma förhållanden, framgår af den därstädes pågående folkminskningen. Folkmängden i berörda trakter utgjorde — jag talar här om trakterna söder om Härjedalen — år 1865 omkring 275,000 personer och år 1900 omkring 277,000 personer. Detta anger under denna period af omkring 40 år en folkökning af cirka 2,000 personer. Detta förhållande är så mycket mer anmärkningsvärdt, som Sveriges folkmängd i dess helhet har ökats med en femtedel under samma tid.

Som jag nämnde, har i stort sedt befolkningen ökats med ett litet antal, men vissa orter ha undergått en betydlig befolkningsför-

minskning. I flere utaf församlingarna i norra och västra Värmland uppgår denna befolkningsförminskning till 30 à 30 procent. En viktig faktor, då fråga uppstår om byggande af en järnväg, är om den är rentabel. Angående sträckningen Dalarne—Bohuslän har ingenjör Winell beräknat, att den skulle lämna en nettoafkastning af 3,3 procent å anläggningskostnaden. Jag kan naturligtvis ej kontrollera riktigheten af denna beräkning, men jag antar på goda grunder, att den i hufvudsak är riktig, då jag är öfvertygad om, att han vid beräkningen icke använt för högra siffror. Han har beräknat de virkesprodukter, som årligen skulle transporteras på ifrågavarande järnväg, till 420,000 kubikmeter, d. v. s. å sträckningen Dalarne—Bohuslän. Denna virkesmängd skulle hämtas från de skogar, hvilka ligga inom banans trafikområde, och förutsätter en virkesproduktion af 0,67 kubikmeter per hektar. Denna produktionssiffra är uppenbarligen alldeles för låg, synnerligast med hänsyn till de värmländska skogarne, som äro kända för en snabb och frodig växt. Vid rationell skogsskötsel kunna de säkerligen lämna inemot 3 kubikmeter per hektar. Och hvad angår skogarne i öfre Dalarne, så lämna de nog en betydligt större virkesmängd per hektar än hvad ingenjör Winell beräknat.

Detta förhållande styrker mig i den uppfattningen, att Winell med största noggrannhet verkställt de beräkningar, som röra banans trafikmöjligheter.

Nu påstår utskottet vidare, att för andra delar af områdena i fråga järnvägsförbindelse i många fall torde kunna på enskild väg beredas genom utsträckning af det nu befintliga järnbanenätet. Ja, många enskilda järnvägsförslag ha verkligen varit å bane, men de hafva samtliga strandat på det förhållandet, att nödiga medel till banornas byggande ha fattats, och jag har den bestämda uppfattningen, att medel för sådana ändamål icke komma att stå rikligare till buds hädanefter än hvad de gjort hittills.

Norra och västra Värmland påminner i många delar om de norrlandska förhållandena. Där, liksom i Norrland, är nämligen befolkningen beroende af skogsbruk. I ett hänseende skilja sig dock dessa trakter på ett lyckligt sätt ifrån Norrland, nämligen däruti, att de varit befriade från det öfverhandtagande bolagsväldet. Detta lyckliga förhållande är dock numera på väg att upphöra. Vid trafiklederna i södra Värmland ligga större förädlingsverk, hvilka för sina behof hittills hämtat virke ifrån de skogar, som finnas i södra och mellersta Värmland.

Dessa skogar hafva på så sätt blifvit hårdt anlitade, hvarför nu ägarna till ifrågavarande verk vändt sina blickar till skogarna i länets norra delar. Men de nöja sig icke med att blott inköpa virket, utan de tillhandla sig själfva jorden, hvarigenom ju de själfägande jordinnehafvarnes antal förminskas, och följden häraf är den, att samma olyckliga förhållanden, som för närvarande råda uppe i Norrland, hålla på att utbilda sig i norra och västra Värmland. Ett af de kraftigaste medlen att förhindra dessa sorgliga förhållandens vidare

Om anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m.
(Forts.)

*Om anslag
för verkstäl-
lande af un-
dersökningar
rörande den
s. k. inlands-
banan m. m.
(Forts.)*

utbredning skulle utan tvifvel vara anläggandet af denna bana, af hvilken dessa orter äro i så stort behof. Det är naturligtvis lättare att förebygga ett missförhållande än att, sedan det än gång yppat sig, afhjälpa det.

Jag skall nu icke längre upptaga kammarens tid, utan inskränka mig till att yrka bifall till den vid betänkandet fogade, af herrar F. E. Pettersson m. fl. afgifna reservationen, dock med den ändring, som föreslagits af herr Jansson i Krakerud.

Som flere talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen i detta ämne till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,2 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.
